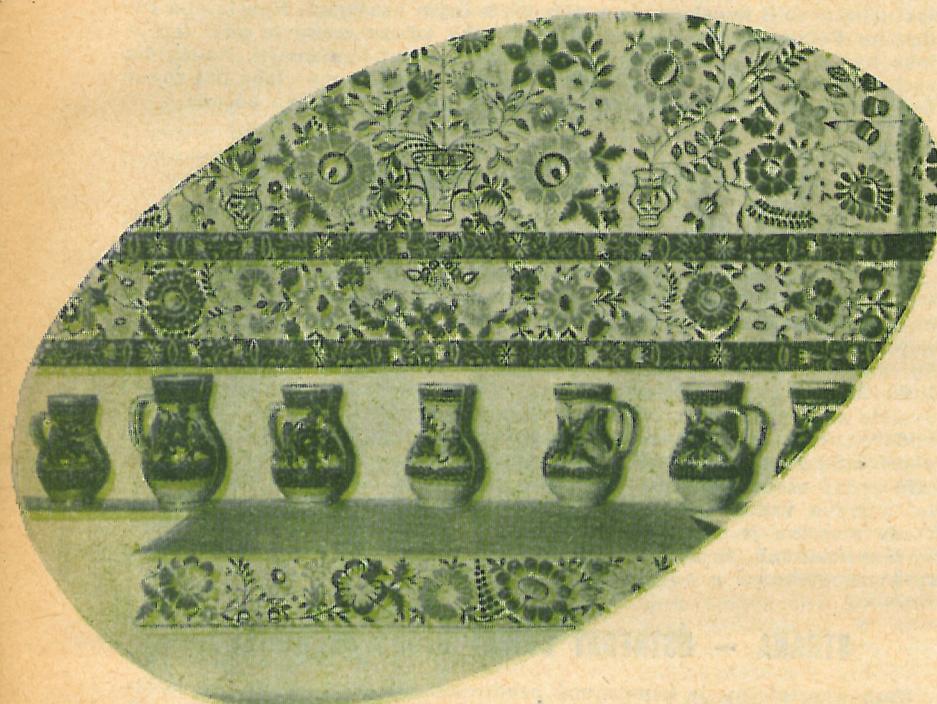

ŽIVOT

KULTURNÉ SOCIÁLNI ČASOPIS

DUBEN • APRÍL • KWIECIEŃ - NR 4 1968 R. Cena 1 zł

NEROZLÚŠTENÉ TAJOMSTVO

**PRÍJEMNÉ VEL'KONOČNÉ SVIATKY
A VESELÚ POLIEVAČKU VŠETKÝM
ČITATEĽ'OM**

PRAJE ÚV KSCAS A REDAKCIA

Je to priam fantastická história. Z ďalekého kontinentu Južnej Ameriky bol tajne vyvezený poklad peruánskych Inkov, o ktorom legenda hovorí, že nepriehnesol šťastie svojim majiteľom. Po búrlivých peripetiach dostał sa na spišské územie a bol ukrytý voľakde na Nedeckom hrade, na mieste, ktoré zatiaľ ešte nebolo objavené.

Tí, ktorí tento poklad priviezli a ukryli už dávno nežijú. Ostal iba testament, schovaný pod prahom brány vedúcej na horný hrad, ktorý vraj obsahuje opis miesta, kde bol schovaný poklad Inkov.

Vraťme sa však na začiatok tejto histórie. Svoj začiatok má v polovici 18. storočia, keď sa Sebastian Berzeviczi — potomok spišskej zemepánskej rodiny, vybral na Atlantik. Na tomto oceáne zaoberal sa niekoľko rokov piráctvom a neobyčajne zbohatol. Neskôr, zaiste v túžbe po zväčšení majetku, odšiel do Južnej Ameriky. Osud ho zaviedol do Peru.

Ďalšie jeho počinania v tejto krajine sú už menej známe. Vieme iba toľko, že sa oženil s Indiánkou z majetnej rodiny, s ktorou mal dečeru nazvanú UMINA. Okolo roku 1781 vybuchlo v Peru indiánske povstanie proti španielskym vatrelncom. V tomto čase sa Umina vydáva za kráľovského bratra indiánskeho vodcu, ktorý sa nazýval Tupac Amaru.

O päť rokov neskôr povstanie upadlo a jeho vodcu španieli zajali a popravili. Jediným kandidátom na trón Inkov ostal jeho bratranc v manžel Uminu. Avšak prenasledovanie ešte trvá, preto Tupac Amaru musí utekať z krajiny. Berie so sebou časť obrovského pokladu a spolu s rodinou: manželkou Uminou, svokrom Sebastianom a skupinkou zachranených indiánskych vodcov uteká do Európy. Druhá časť obrovského pokladu Inkov bola tajne zatopená v jazere Titicaca v Andách.

Uprchlíci našli si úkryt v Taliansku v rokoch 1783 — 1797. Tam za nevysvetliteľných okolností bol Tupac Amaru prebodenutý dykou. Jeho svokor Sebastian Berzeviczi, obávajúci sa o život dcéry a jednoročného vnuka Antonia Tupaca Amaru, ktorých Španieli prenasledujú, uteká do Maďarska a skrýva sa na Nedeckom hrade, ktorý prenajal od jeho vtedajších majiteľov Horváthov. Za prenájom hradu uprchlíci platia Horváthovom určitú sumu, pochádzajúcu z pokladu Inkov.

Avšak tajomné stíhanie nadálej trvá a pomstičtivá ruka dosiahla na hrade Uminu, ktorá hynie od úderu dyky. Boia vraj pochovaná v striebornej rakvi v hrobke pod baštou hradnej kaplnky. Jej otec Sebastian Berzeviczi, chec zchrániť osiroteného vnuka, preto píše svojmu bratrancovi Vaclavovi Benešovi-Berzeviczi, ktorý býva v Krumlove na Morave a pozýva ho k sebe. Prosí ho, aby adoptoval malého Antónia. Týmto spôsobom chec za ním zotried všetky stopy a záchráni ho.

Vaclav prichádza. Na Nedecký hrad prichádzajú aj indiánski vodecovia, ktorí tvoria tzv. Radu emisárov Inkov. V ich prítomnosti Vaclav Beneš-Berzeviczi 21. januára 1797. roku adoptuje syna Uminu.

Po podpísaní adoptačného aktu a ukrytí pokladu a testamentu účastníci stretnutia opúšťajú Nedecu. Sebastian Berzeviczi odchádza do Krakova, kde o niekoľko rokov zomiera. Vaclav Beneš-Berzeviczi berie so sebou malého Antónia, vracia sa do Krumlova a tam ho vychováva. Roku 1798 v tamjších farských aktoch bol António zapisaný ako Anton Vaclav, syn Vaclava a Anny Beneš. Po rokoch Anton, jediný potomok kráľovského rodu žení sa s Polkou, má dve dcéry a dvoch synov — Ernesta a Vilhelma. Nezrádza im však tajomstvo svojho rodu. Až tesne pred smrťou odhaluje synovi Ernestovi tajomstvo súvisiace s minulosťou rodiečov a odovzdáva mu všetky doklady. Dostáva od syna slub, že sa k minulosti nikdy nevráti, lebo — ako rodinná tradícia hovorí — prináša iba nešťastie. Tak teda v nasledujúcich pokoleniach tejto rodiny pomaly zaniká tradícia zväzkov rodu s kráľovským plemenom Inkov.

Zrazu, 31. júla roku 1946 toto mlčanie sa pretrhlo a pred svetom boli odhalené zväzky Nedeckého hradu s Inkami ďalekého Peru. Totiž v tento deň prišiel do Niedzice Ernestov vnuk Andrzej Benesz, ktorý býval vtedy v Bochni pri Krakove a za účasti predstaviteľov miestnych orgánov začal na hrade pátranie. Zo skôr odhalených rodinných dokladov sa Andrzej Benesz dozvedel, kde sa nachádza miesto s ukrytým testamentom, ktorý tam nechala Rada emisárov Inkov skoro pred 150. rokmi.

Naozaj pod prahom brány vedúcej do horného hradu, v hlbke asi 30 centimetrov sa našla olovená trubica dlhá 18 centimetrov o priemere tri a pol centimetra, a na obidvoch koncoch pevne zaistená. Po jej otvorení — v prítomnosti zvláštnej komisie — bol z nej vytiahnutý zväzok remeňov s uzlami na konci ktorých boli pripojené zlaté pliešky. Je to starožitné povrázkové písma tzv. kipu, ktoré používali peruánski Indiáni. Poukazuje ono asi na miesto, kde je na hrade ukrytá časť pokladu prevezeného do Nedece a okrem toho aj na miesto, kde bola potopená druhá časť pokladu v jazere Titicaca.

Vyriešením tajomstva testamentu Inkov, zašifrovaného v uzloch kipu sa začal zaoberať Andrzej Benesz. Nie je známe či sa mu to podarilo. Tým viac, že v turistickom sprievodecovi Pieniny, ktorý vydalo nakladateľstvo Šport a turistika, autor Józef Nyka pod heslom „Zamek Niedzicki“ podáva nasledujúcu informáciu: „ďalšie osudy náleziska nie sú známe, aj keď inž. A. Benesz býva a pracuje v Gdaňsku. Vraj v Krakove sa stratili všetky doklady týkajúce sa adoptácie Antónia a neobyčajného testamentu“. Či snad rodinné fatum chec na seba nadalej upozorňovať?

Pátranie z roku 1946 nepriviedlo na stopu ani striebornej rakvy, v ktorej mala byť pochovaná Umina. Iba pomerne nedávno, archeológovia počas výskumov pedzemí hradu našli hrobku, v ktorej by mala byť strieborná rakva s pozostatkami zavraždenej Uminy.

Zväzky Berzevicziovcov s Nedeckým hradom vysvetli vám ďalšia cesta do minulosti, tentoraz až do 13. storočia, o ktorej si prečitate na 14. strane.

Izraelskie bomby i rakietowe ponownie spadły na miasta i wsie jordańskie, na rozbite w pustyni obozowiska tysięcy Arabów wygnanych z ziemi ojczystej przez okupanta. Jeszcze raz opętani szaleńcymi planami awanturycznymi Tel Awiwu rzucili wyzwanie pokój milującym narodom świata, podeptali elementarne zasady praw i zwyczajów międzynarodowych, zlekceważyli uchwałę ONZ.

Podstępny rajad — oto odpowiedź, jakiej udzielił Izrael na wysiłki dyplomatyczne, których celem było przywrócenie pokoju i sprawiedliwe rozwiązywanie konfliktu na Bliskim Wschodzie. Agresor nie uważa, że jego awanturictwo napina sytuację na Bliskim Wschodzie i prowadzi do przekształcania tego rejonu w wyjątkowo groźne ognisko wojennego, które może, zwłaszcza dla sytuacji w Europie, jeszcze groźniejsze od tego, jakie stworzyła agresja USA w Wietnamie.

Tel Awiw twierdzi, że celem ataku jest zniszczenie „baz” partyzantów palestyńskich i ukaranie Jordanii za „naruszenie” rozejmu, czym ma być — według Eszkola i Dajana — jej poparcie dla zbrojnego ruchu palestyńskiego.

Jakże te zaklamane oświadczenia rzekomo mające usprawielić poczynania soldateski izraelskiej przypominają nam hasła hitlerowskiej propagandy w latach walki polskich partyzantów o wyzwolenie kraju spod niemieckiego rajadu. I tak samo, jak w naszym kraju hitlerowcy nie byli w stanie stłumić walki narodowej wyzwolennej, podobnie i podziemny ruch palestyński rozwija się i rozwijać się będzie. Jest on bowiem ruchem narodu, który został wypędzony ze swych ziem, bądź też jest brutalnie terroryzowany przez izraelskiego okupanta. Terror i represje władz izraelskich wywoływały będą jedynie coraz większy opór ludności arabskiej, który rozwija się i rozwijać będzie również niezależnie od woli króla Husseina, którego oświadczenie, że rząd jordański nie może udzielić poparcia palestyńskiemu ruchowi podziemnemu, aby nie dać pretekstu Izraelowi do niszczenia wschodniego brzegu Jordana — znana jest przecież dobrze w Tel Awiwie. Znany jest również Izraelowi komunikat opublikowany przez Jordanię, w którym wyraża ono całkowitą zgodę na wcielenie w życie rezolucji Rady Bezpieczeństwa jako podstawy uregulowania kryzysu na Bliskim Wschodzie.

Izrael jednakże od początku torpedował wszelkie wysiłki na rzecz rozwiązań kryzysu na zasadach prawa i słuszności, ponieważ zasady te przekreślały cel, jaki stawiają sobie kola rządu tego państwa

— budowę tzw. Wielkiego Izraela.

Có kilka dni na linach zawieszenia ognia — nad Kanałem Sueskim i nad Jordanem, na terytorium Syrii — wojska izraelskie prowokowały i prowokuły zbrojne incydenty. Ogniem artylerii i bombami niszczycy arabskie domy, siły śmierci wśród kobiet i dzieci. Jednocześnie padaly pogromki pod adresem Jordanii.

Zgodnie ze starą metodą wypróbowaną już niejednokrotnie, a zwłaszcza podczas agresji w czerwcu ubiegłego roku. Izrael i ośrodky syjonistyczne na całym świecie rozpoczęły kampanię, która ma usprawielić agresywną politykę.

JAWNY AKT AGRESJI IZRAELA

Tel Awiwu wobec krajów arabskich. W akcji, którą można określić jako wojnę psychologiczną, a której dominującym akcentem było domaganie się przyjęcia izraelskich warunków stawianych tym krajom.

Równolegle do obudowanej akcji propagandowej, w Tel Awiwie trwały staranne przygotowania do podstępniego ataku. 21 marca najazdycy przekroczyli Jordan. Wojska arabskie stawili mążny opór wzbronionemu po zęby przeciwnikowi. Jak wiemy z relacji prasy codziennej zwołanej na drugi dzień Rada Bezpieczeństwa określiła napast Izraela jako jawny akt agresji. Jedynie delegat USA piąłował znaleźć słowa usprawieliwienia dla bandyckich poczynień agresora izraelskiego. Po 15 — godzinnych zaciętych walkach wojska izraelskie zmuszone do odwrotu.

Nowa agresja Izraela zerwała jeszcze jedną maskę. Rząd Izraela bowiem nie miałby dostatecznych sił ani odwagi, aby rozpoczętać tę niebezpieczną grę, gdyby nie poparcie ze strony imperializmu amerykańskiego, który wyznaczył mu tam rołę stróża własnych interesów. Nie tylko zresztą pomoc ze strony Waszyngtonu pozwala na realizację agresywnych planów. Coraz większą rolę w polityce tego państwa odgrywa sojusz z NRF.

Współpraca obu tych partnerów staje się coraz ścisłsza zarówno na polu gospodarczym, jak i militarnym, a zwłaszcza prac doświadczalnych nad bronią nuklearną, które prowadzone są wspólnie na pustyni Negev.

W wojennych przygotowaniach mają swój wielki udział światowe organizacje syjonistyczne, które udział Izraelowi nie tylko poparcia moralnego i propagandowego, ale także konkretnej pomocy finan-

sowej. Premier Eszkol podczas swej podróży do Stanów Zjednoczonych na początku b.r. odbył wiele rozmów z przywódcami amerykańskimi i światowych organizacji syjonistycznych. Tematem tych rozmów — jak podawał jeden z syjonistycznych dzienników nowojorskich — miało być uzgodnienie wspólnej akcji wszystkich „syjonistycznych i żydowskich” organizacji na świecie w obronie Izraela. Na czym ta „obrona” ma polegać pokazał dzień 21 marca, kiedy wojska izraelskie przekroczyły Jordan.

Ten ostatni zdradziecki akt agresji Izraela wzburował do głębi społeczeństwo naszego kraju. Raz jeszcze podniósł się glos robotników, rolników i inteligenji pracujących w obronie światowego pokoju przeciwko izraelskiemu szowinizmowi i amerykańskiemu imperializmowi i ich sprzymierzeńcom w NRF. Wzajemnie się wspierającym w agresywnych poczynaniach.

W podejmowanych rezolucjach ludzie pracy naszego kraju wołają: Pokój dla Arabów i Wietnamczyków, zagrodzić drogę syjonistycznemu pochodowi, przepędzić agresorów z zagrabionych terytoriów arabskich i wietnamskich. Zdecydowanie potępiają działalność zaślepionych nacjonalizmem syjonistów izraelskich, którzy swoimi nieobliczalnymi aktami agresji, nie tylko spowodowali ogrom cięć i krzywd narodom arabskim, ale również zagrażają pokojowi światowemu.

Z tym głosem protestu i potępienia dla agresorów całkowicie solidaryzują się również obywatele Polski Ludowej narodowości Czechskiej i Słowackiej, członkowie i działacze Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Do głębi oburzeni ludobójczymi metodami nowej agresji wojennej imperializmu izraelskiego, który korzysta z pomocy imperializmu amerykańskiego i poparcia militarystów NRF — czeska i słowacka mniejszość narodowa zjednoczona z całym narodem polskim żąda poszanowania uchwał ONZ. Domaga się opuszczenia okupowanych przez Izrael terytoriów arabskich i przywrócenia pokoju na Bliskim Wschodzie. Wypowiada się przeciwko barbarzyńskiej agresji imperializmu amerykańskiego w Wietnamie i zachowania pokój światowego.

Ta agresywna polityka na dłuższą metę nie może przynieść powodzenia Izraelowi. Już obecnie rząd w Tel Awiwie znajduje się w coraz większej izolacji. Nowy rozbójniczy akt wojenny prowadzi do większej jeszcze izolacji i potępienia Izraela i jego mocodawców. Wzmacnia opór krajów arabskich. Polityka agresji musi ponieść klęskę, spotyka się bowiem z poważnym potępieniem i zdecydowanym odporem całego postępowego świata.

Kto za, kto proti a prečo?

Pyramida mohutných manifestácií na podporu strany a krtí kopce spinavej roboty proti strane — takto v telegrafickej skrátku možno vyjadriť to, čo sa v marci odohralo v našej krajine. Toto porovnanie odzrkadluje zároveň rozmyšľanie udalostí ako aj pohnutky. Dnes už vďaka množstvu tlačových, rozhlasových a televíznych zpráv sa nás čitateľ orientuje aké sú príčiny a následky práve takej a nie inej politickej situácie. Hovoril o tom súdr. Wiesław, teoreticky zovšeobecňujúce určité javy, ktorých genézu, rastom a vývojom sa predsa bežne nezaobera pracujúci človek v meste či na dedine.

ČO CHCÚ NEPRIATELIA L'UDOVÉHO POL'SKA

Nepriateľom Ludového Poľska, bez ohľadu no to či sú zo zahraničných stredísk, či domácich kruhov výtržníkov, či sú zástancami sionistickej alebo fašistickej ideológie a bez ohľadu na to akými formami pôsobia, išlo o jedno a to isté: preruší rytmus práce a vyučovania. Poškodiť a ochraniť spoločenskú páku, ktorá ovplyvňuje blaho každého z nás, silu celej krajiny v ktorej žijeme a tvoríme. Ich konanie riadila a riadila nenávisť k socializmu, žije k systém spoločenského rozvoja, ktorý sme si vytýčili a vďaka ktorému sme v krátkom čase, lebo za života nášho pokolenia, odstránila zaosiaslosť a nadrobili oneskorenie v pomere k iným krajinám. Nepriateľ Ludového Poľska nenávidia socializmus, lebo vďaka nemu je nám lepšie, lebo každý číti lepšiu perspektívou svojej i našej budúcnosti. Nenávidia sociolizmus — o čom by sme mali pamätať najmä my — lebo dal rovné práva všetkým národnostiam, netvoriac kasty vyvoleného národa.

NEPRIATELIA MAJÚ RADÍ ŠPANIELSKÉ STENY

Samořejme nepriateľia nie sú hlúpi, aby vo svojich programoch odhalili tvár. Predsa nepovedia nášmu robotníkovi, rolníkovi, inteligentovi „mierime do toho čo ste získali v rámci vašho zriadenia, vo vašej krajine, v socializme!“ Nepriateľ konajú ináč! Hľadajú naše nedostatky, chyb, medzery najčastejšie tie malé, lebo vedia, že sú pre pracujúcich najcitlivejšie. Ich obľúbenými zvrátkami sú pojmy „sloboda“, „právo“, odtrhnuté od života a praxe, od konkrétnych problémov a konkrétnych ľudí. Výrobňa „zaploštenia“ nás, čiže „Slobodná Európa“, ktorá vysielala svoj program z NSR, nehovorí ako v praxi vyzerali slová „sloboda“, „právo“ pred vojnou alebo počas okupácie. Vo svojich metódach nepriateľia často používajú, uskutočňujúc svoje ciele, španielske steny, čiže určité osoby, skupiny ľudí alebo prostredia. Keď sa to vie a pamätá, a treba vedieť kto je nepriateľom a pamätať o jeho metódach — vtedy zreteľne je vidieť, že nie študenti sú nepriateľmi, napriek tomu, že manifestovali, že schválili rezolúciu, v ktorej boli rôzne požiadavky: správne, diskusné a nesprávne.

STRANA — ÚSTREDNÝ OBJEKT ÚTOKU NEPRIATEĽA

Útok nepriateľov je usmernený predovšetkým proti strane, jej vedúcomu súdru Wiesławovi. Na tomto bojišti pôsobia už bez zastierania a komufláže. Dobre totiž vedia, že strana je srdcom a umom socialistickej idey, že bez nej ako riadiacej sily v štátu nebolo by socializmu. Pod svojou reakčnou zástavou boja so stranou, nepriateľia zoskupujú všetky spriatočné sily od nacionalistov všetkých odrôd začínajúc, cez tých, ktorí v minulosti zneužili dôveru pracujúcich, a končiac na obyčajných chuliganoch a výtržníkoch. Nepriateľské zahraničné strediská a ich domáci splnomocnenici, tkajúci na našu stranu sieť pavučiny nepredvídali vo svojich koncepciach, napriek odborníkom v tejto robe a technickým výmoženosťam, že každý úder namierený proti strane sa týka a boli v našej konkrétnej situácii nielen jej členov, ale všetkých pracujúcich našej krajiny. Zvýraznením tohto je pyramída mohutných manifestácií podporujúcich stranu — Poľskú zjednotenú robotnícku stranu — čoho sme všade boli svedkami. Heslá na tých manifestáciách, obsah rozložil ozvdušne nedovoznáčne poukazuje s kým je národ, s kym sú kolektívy a prostredia. Ukazuje to nepriateľom a každému, kto má ešte nejaké pochybnosti. Taký istý postoj zaujal a v rezolúciach aj česká a slovenská národnostná menšina a jednoznačne zvýraznila svoje stanovisko ako internacionalistické.

DISKUSIA PRETRHNE NEPRIATEĽSKÚ PAVUČINU

Pred V. sjazdom strany kolektívy pracujúcich vytýčujú si dôležité predsjazdové záväzky. Sú konkrétnymi príspevkami pre našu ekonomiku. Sú tiež významnými symbolom jednoty národa v socialistickej výstavbe vlasti. Takéto záväzky si predkladajú stranici ako aj bezpartajní — široka je totiž fronta podpory pre stranu. Aj diskusia o marcových udalostach, ich príčinách a následkoch, ktorá prebieha vo všetkých prostrediah je hodnotným, lebo neschematickým príspevkom v utváraní správnej politickej myšlienky. A to preto, lebo podstatný je tón, ktorý usmerňuje stranickú predsjazdovú diskusiu, ktorá iste siahne veľmi hlboko do minulosti a súčasti a neobídce, zaujímajúcej nás všetkých, budúcnosti. Možno predvídať, že bude to diskusia verejná a konkrétna, predvídať možno preto, lebo prvý hlas tohto druhu, určený všetkým, mal prvý tajomník UV PZPR, súdr. W. Gomuľka.

JURIJ GAGARIN NIE ŽYE

Pierwszy kosmonaut świata JURIJ GAGARIN poniósł śmierć 27 marca br. w wyniku katastrofy podczas ćwiczebnego lotu na samolocie. Wraz z nim zginął dowódca oddziału lotniczego pułkownik — inżynier WŁADIMIR SIERIEGIN.

Tragiczna śmierć KOLUMBA KOSMOSU — JURIJA GAGARINA głęboko wstrząsnęła opinią publiczną całego świata. Odszedł bohater kolejny z tych Bohaterów naszych czasów, którzy torują drogę całej ludzkości dla wyjścia z opłotów własnego świata i dla pokojowego współżycia.

REZIGNÁCIA

PREZIDENTA NOVOTNÉHO

22. marca tohto roku bol odovzdaný predsedovi Národného zhromaždenia B. Lašovičke rezignačný list prezidenta ČSSR A. Novotného. V tomto liste prezident Novotný o. i. píše: „...oznamujem Vám, že som sa rozhodol rezignovať na funkciu prezidenta Československej socialistickej republiky. Toto svoje rozhodnutie som urobil po starostlivé úvahе, vychádzajúc z vnútornej situácie, ktorá u nás v súčasnosti je, ďalej z toho, aby som pomohol svojim krokom k ďalšiemu rozvoju socialistickej spoločnosti, k upevneniu našej socialistickej vlasti.“

V tomto čase A. Novotný bol na liečení v Karlových Varoch.

Ceskoslovenská tlač uverejňovala dlho pred jeho odchodom hlasy osôb a kolektívov, ktorí žiadali odchod prezidenta A. Novotného.

Poslanci jednohlasne prijali jeho abdikáciu. Do času zvolenia nového prezidenta vláda v súlade s ústavou prevzala funkciu, vyplývajúcu z tohto úradu.

Z POSLEDNEJ CHVÍLE — 30. marca 1968 Národné zhromaždenie ČSSR v tajných voľbách zvolilo za prezidenta republiky gen. LUDVIKA SVOBODU, hrdinu Sovietskeho svazu a Československa.

V najbližšom čísle uverejníme životopis prezidenta gen. L. Svobody. Pripomíname, že Život v čiste 9 a 10 z roku 1966 podrobne písal o jeho bojovej ceste z Buzuluku do Prahy, o jeho veľkých zásluhách v boji s fašizmom a v tvoreni nového, socialistického Československa.

Prejav, ktorý vyhlásil Władysław Gomułka na varšavskom stretnutí so stranickým aktívom vypočulo si — bez prehľadu — celé Poľsko. Televízia a rozhlas ho prenášali do miliónov poľských domov a mnohých závodov. Uverejnili ho denná tlač.

Obsah prejavu je určite čitateľom známy. Jedná sa tu o veľmi väznych veciach, aby ostal iba na tom. Prvý tajomník

UV PZRS dal v mene vedenia strany autoritativný pôsodok javov a udalostí, ku ktorým nikto neostal ľahostajný. Boli predstavené a vyhranené otázky a pojmy, ktoré neboli pre všetkých zrozumiteľné (čo mohlo byť na ruku iba rozsievačom zmätku). Uverejňujeme podľa redakčného skrátu Przekroju niektoré tvrdenia vedúceho strany — riadiacej sily Ľudového Poľska, ku ktorým sa budeme vraciať v diskusiah a občianskych úvahách.

WŁADYSŁAW GOMUŁKA

na stretnutí so stranickým aktívom hlavného mesta povedal:

OTÁZKA „DZIADÓW“

V povojnovom období Mickiewiczo-ve diela vyšli v súhrnom náklade asi 9 miliónov výtlačkov. Začínajúc rokom 1955 Mickiewiczové „Dziady“ si poľská verejnosť prezrela v 17. scénických úpravách, v tom výborné inšenácie v rozhase a televízii. Významnejšie hry dosiahli rekordný počet predstavení.

Prečo v toľkých iných inšenáciach sa mohli hrať bez prekážok a až inšenácia Dejmeka vyzvala námetky?

Vládne orgány nemohli prižmurovať oči na to, čo sa robilo na predstaveniach „Dziadów“ v inšenácii Dejmeka. Tieto predstavenia sa totiž stali odrazovým mostikom pre politické protisovietske demonštrácie.

Snaha využiť Mickiewiczovú poéziu, zrodenu v boji vlasteneckej mládeže s cárskym útlakom pre hanenie ľudového Poľska je politickým podvodom.

Inšpirátorom zvolanej mimoriadnej schôdze spisovateľov hlavného mesta vôleb nešlo o vysvetlenie otázky za-stavania „Dziadów“. Išlo im o uspo-riadenie demonštrácie spisovateľov, o zapálenie ovzdušia podnietenia, nepokoja a prenesenie ho mimo spisova-teľského prostredia.

K ČOMU TO VEDIE?

Priebeh neskorších udalostí poznate súdruhovia. Inšpirátori a organizátori uličných výtržností robili všetko, aby priviesť ku krvipreliatiu.

Za čo sa bojovalo, v mene akých politických cieľov boli zdeorganizované mnohé vysoké školy a porušená pokojná práca a normálny život našich miest?

Pre odpoveď na túto otázku nastačí analýza hesiel, v mene ktorých študenti boli vyzývaní na zhromaždenia. Pre každého, kto pozná práva politického boja, je samozrejme, že problém poslednej inšenácie „Dziadów“, domáhanie sa tzv. rozšírenia slobody kultúry, výučby, dokonca protesty proti cieľom verejnej bezpečnosti tvoria iba dymový clon.

Našou povinnosťou je odstrániť túto clonu, vyzdvihnuť na povrch a ukázať celému národu skutočné politické ciele, ktoré svietia inšpirátorom a organizátorom udalostí. Ich politika, keby mali silu a možnosť ju uskutočniť, bola by hrabaním Poľska.

Poľsko bez spojenectva so SSSR nemohlo by obrániť a udržať západné územia, nemohlo by zadržať nemecký imperializmus, nemohlo by existovať ako nezávislý štát. Iba socialistické Poľsko, riadené stranou robotnickej triedy je pre SSSR spojencom istým, spojencom, o ktorého sa možno oprieť.

Zárukou socializmu v Poľsku a spoločenstva so Sovietskym sväzom je predovšetkým naša strana. Každý kto začne boj s našou stranou a socialistickým systémom — objektívne, či si to uvedomuje, či nie — bura základy národnnej existencie.

ANALÝZA NEDOPATRENÍ JE NEVYHNUTNÁ

Nestačí nájsť inšpirátorov a organizátorov vystúpení v spisovateľskom a študentskom prostredí. Nestačí tiež odhaliť podvodný charakter hesiel, s ktorými išli k študentskej mládeži, ako aj ukázať skutočné politické ciele, ktoré im svietia na ceste. Musíme zároveň odpovedať na otázku: prečo zrno demagógie padlo na úrodnú pôdu a obrodiло.

Považujeme, že povinnosťou Ústredného výboru je previesť v najbližšej dobe podrobnejšiu analýzu nedopatrení v našej politickej a výchovnej práci medzi mládežou vôleb, a najmä medzi školskou a študentskou mládežou a vysvetlenie príčin, skrze ktorých väčšiu časť mládeže charakterizuje náklonnosť k anarchistickému konaniu a poddajnosť na každú, najneveriteľnejšiu politickú klebetu.

Výnimočnú pozornosť musíme obrátiť predovšetkým na postoj a pôsobenie vedecko-didaktických kádrov na vysokých školách.

Keby všetky vedecko-didaktické kádre od prvej chvíle zaujali rozhodný postoj voči výtržníkom vôleb by nedošlo k dezorganizácii práce na fakultách, respektívne porušený poriadok mohol by byť rýchlo obnovený.

VZŤAH K INTELIGENCII

Vysoko hodnotíme tvorivé úsilie vedcov, inžinierov, technikov, ekonomov, učiteľov, spisovateľov a umelcov, odborníkov všetkých odvetví a ich príspevok k rozvoju Ľudového Poľska. Vidíme veľký význam v spoločenskej úlohe inteligencie v našej krajine.

Preto tiež postoj malej skupiny medzi vysokoškolskými učiteľmi, medzi spisovateľmi, ľudmi umenia označený negáciou nezakryje nám pravdu o postoji celku poľskej inteligencie a nedokáže ju znepríateliť s robotníckou triedou a jej stranou.

SIONIZMUS, ŽIDIA, ANTISEMITIZMUS

Vlna týchto udalostí vyzodila na povrch, často opačne chápame, heslo boja so sionizmom.

spoločenské orgány a študuje 18 tisíc vysokoškolskákov, čo je viac ako polovica z celého počtu študentov na Slovensku.

POŽIADAVKY FEDERATÍVNEJ ŠTRUKTÚRY ČESKOSLOVENSKA

Najvyššia vláda Slovenska, Slovenská národná rada — podľa relácie zo zasadania bratislavskej Pravdy, sa postavila za federatívnu štruktúru Československa. Prvý tajomník ÚV KSS V. Biľák v televíznom rozhovore konštatoval, že súčasná štruktúra československého štátu nie je zdravá. Táto štruktúra nezabezpečuje rovné práva Slovákom, bola skompromitovaná a že treba ju zmeniť.

tormi. Prejednáme so študentskými predstaviteľmi alebo v tlači jednotlivé návrhy z týchto rezolúcií. Sú tam totiž otázky správne, ale aj nesprávne.

Nemáme žiadnych pochybností, že obrovská väčšina študentov stojí na pôde socialistu, podporuje našu politiku spojenectva, priateľstva a bratstva poľského národa s národnymi Sovietskym sväzom.

Veríme, že ubezpečenia obsiahnuté v študentských rezolúciach, ktoré idú po tejto líni, vyplývajú z ich hlbokej presvedčenia a odzrkadľujú ich politický postoj.

Bolo by hlúpym nezmyslom, keby niekto veril, že sa naša strana usiluje, alebo má v úmysle postaviť robotníkov proti študentom, alebo študentov proti robotníkom.

Vedenie našej strany v patričnej forme a v patričnom čase zaujme stanovisko k návrhom, ktoré boli v rezolúciach zamestnancov rôznych závodov a rezolúciach schválených na verejných zhromaždeniach.

Vyslovujeme naše najvyššie uznanie poľskej robotníckej triede, miliónom pracujúcich v meste, ktorí sa postavili po boku našej strany a na tisícach schôdzach zvýraznili svoju podporu pre jej postoj.

Osadenstvá závodov, robotnícka trička správne rozhorená na reakčných iniciátorov a organizátorov pouličných výtržností musia zároveň odmietať všetký neoverené zprávy, ktorých žriedlom je fantázia a klebetníctvo, alebo dokonca diverzné politické činnosti nepriateľa. Pomáťajme, že tzv. „zaploštivenie“ nevinných ľudí patrí k prostredkom boja reakcie s našou stranou, s našim zriadením. Kým akákoľvek námetka bude verejne vyslovovaná musí byť predtým overená v patričných straničkých inštanciach. Vinných nebudeme šetriť, nevinných budeme brániť.

POKOJ, BDELOST, PRÁCA

Naša strana, robotnícky a verejný aktív, štátne orgány musia pôsobiť rozhodne, ale pokojne a zároveň udržiavať zväčšenú bdelosť.

Musíme byť ostrážní, každý na svojom pracovisku. Musíme zároveň normálne plniť naše výrobné úlohy a naše služobné povinnosti.

BRATISLAVA HLAVNÉ MESTO SLOVENSKA

Bratislava sídlo Slovenskej národnej rady a predstaviteľka svojbytnosti slovenského národa v jednotnom štáte dvoch rovnoprávnych národov Čechov a Slovákov — je na základe uznesenia Národného zhromaždenia ČSSR hlavným mestom Slovenska, a jej Národný výbor podriadený priamo vláde, bude mať také isté práva ako Praha.

V Bratislave, ktorej počet obyvateľstva od osloboodenia vzrástol zo 160 tisíc na 290 tis. a do roku 1980 má mať 350 tis. — sústredoval sa celý politický, administratívny, kultúrny a hospodársky život Slovenska. Sídla v nej najvyššie stranické a

Pravda z 19. marca tohto roku uverejnila rozhovor s dr. Felixom Vašečkom, ktorý sa zúčastnil stretnutia 50. českých a slovenských vedcov z Ústavu štátu a práva Akadémie vied. Konštatoval, že široký aktív vedeckých pracovníkov sa uzniesol, že: „optimálne riešenie štátoprávneho usporiadania vzdialových českého a slovenského národa je demokratická federácia rovnocenných a rovnoprávnych národov. Toto poznanie — hovoril ďalej F. Vašečka — dnes ovláda myšľanie nielen slovenského, ale stále viac aj českého národa. Jeho intenzita narastá tak, ako na vedenie našej spoločnosti strácajú vplyv konzervatívne elementy a upevňujú sa, v znamení socialistickej demokracie, nastúpujúce progresívne sily.“

Pred SEZÓNOU

Už onedlho rekreanti z celej krajinu budú prichádzať tam, kde krása prírody sa najlepšie spája s praktickými podmienkami oddychu. K oblastiam, ktoré ešte stále nie sú úplne objavené, ale zasluhujú na výnimco-nu pozornosť, patrí aj Spiš a Orava. Príroda ich štredo obdarila zaujímavosťami, k nim treba dodať aj to, čo turista najviac potrebuje — ubytovanie, stravu, pokoj a úprimnosť majiteľov. Písali sme o niektorých otázkach s tým spojených v Živote č. 10/67. Teraz sa chceme na prahu novej sezóny vrátiť k tejto téme... A téma je veľmi dôležitá, lebo sa spája zároveň s potrebami turistiky a potrebami rolníkov. V Nowosadeckom okrese napr. priemerný zisk z polnohospodárstva na jedného obyvateľa je práve 3 tisice zlhotých a z turistiky práve jeden a pol tisíc. V Nowotarskom okrese zisk z polnohospodárstva je presne 2516 zlhotých, a z turistiky iba 367 zlhotých. Tieto čísllice hovoria samie za seba a ukazujú tým, ktorí hľadajú dodatočné zisky prameň pre ich do-siahnutie.

S prípravou miestnosti pre turistov netreba otálať. Najmä v takých oblastiach, kde neprihádza ešte príliš veľa rekreantov vyhľadáva ten, kto prvý ponukne ubytovanie, u koho sa bude lepšie bývať a kto svoje pohodlie dokáže lepšie reklamovať a ponúkať. V oblastiach, kde žijú naši krajania veľa je takých rodín, ktoré môžu vytvoríť pohodlné podmienky pre turistov. Pre ich potreby poukážeme na zásady, ktoré platia pri prenajímaní izieb a davaní jedla, totiž aj tieto veci určujú patričné predpisy.

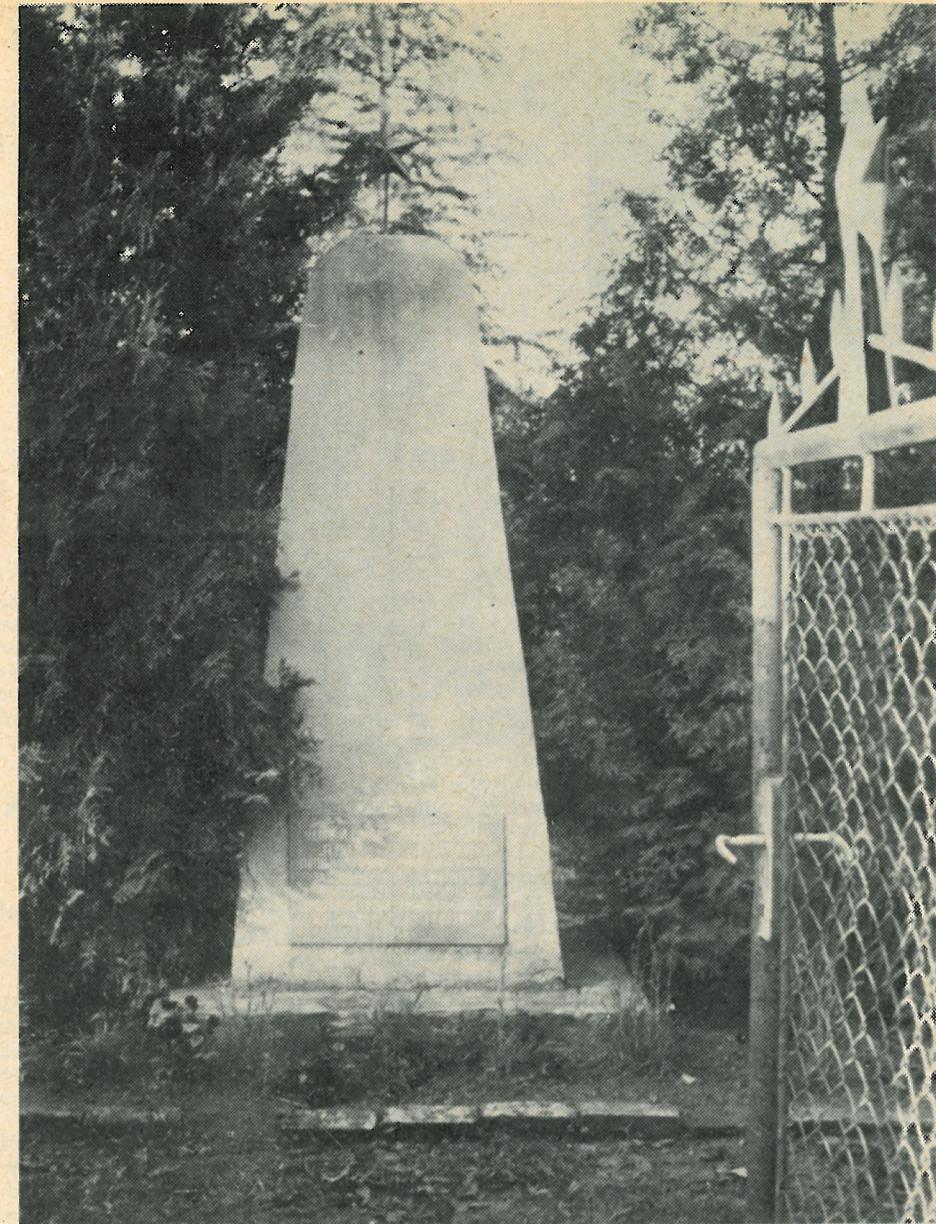
Treba konštatovať, že platné predpisy vytvarajú nové možnosti pre tých, ktorí sa zaujímajú o turistické služby. Napríklad donedávna neplatili daň tí, ktorí stravovali iba 10 osôb denne. Teraz nie je zadané stravovanie 20. osôb denne. Jednodenne stravovanie zahrňuje: raňajky, obed, večeru. **Teda pri stravovaní 20 osôb denne neplatí sa žiadnu daň, a tiež nie je potrebné povolenie na stravovanie.** Prítom chceme povedať, že cena pokrmu napr. obedu v našej krajinе sa po-hybuje od 8 do 25 zlhotých v závislosti od kvality jedla a turistickej oblasti. Vo svojich výpočtoch treba pamätať aj na zisky, ktoré možno mať z predaja polnohospodárskych výrob-

kov turistom, ktorí si úplne alebo čiastočne pripravujú stravu, a potrebujú iba ubytovanie. Hydina, mliečne výrobky, zelenina, ovocie — to sú hlavné výrobky, ktoré hľadá rekreant. Oplatí sa teda preorientovať na túto formu zárobku, formu, ktorá prináša zisk a nepohlcuje toľko času ako napríklad príprava jedla pre turistov.

Na prenajímanie turistom 3. izieb, a v kúpeľných, rekreačných a výletných oblastiach aj väčšieho počtu izieb, ktoré inokedy sú obyvané majiteľmi — **nie je potrebné povolenie.** Týka sa to osôb, ktoré prenajímajú miestnosti priamo turistovi ako aj tých, ktorí prenajímajú prostredníctvom rôznych turistických organizácií. Príjmy získané z prenajímania miestností sú zdanené len čiastočne. Z tej čiastky, ktorá nepredstavuje vlastné výdavky prenajímateľa, určené na prípravu ubytovania, opravy, opotrebovanie zariadenia atď. Pre vyhnutie sa ľubovoľnosti chápania predpisov určujú, že osoba, ktorá prenajíma izby má nezdanený príjem vo výške 40%, a prenajímanie prostredníctvom podniku 60%. Daň nie je vysoká, v prípade príjmu 550-650 zl. tvorí 2,2% tejto sumy, a v prípade napr. 1451-1550 zl. — 7,8% tejto sumy.

Dôležité pre našich krajanov sú zlavy od dane. Roľníci, teda osôby, ktoré zárobkovo nepracujú neplatia daň za prenajom vtedy, keď po odpočítaní 40% výdavkov príjem neprekročil tisíc zlhotých. Táto suma pre osobu, ktorá pracuje v nejakom podniku je 550 zlhotých.

Predpisy vyžadujú tiež od prenajímateľa splnenie určených podmienok, ktoré vyplývajú hlavne zo sanitárnych predpisov. V jednomiestnych izbách musí byť aspoň 7 m², v dvojmiestnych 6 m² na osobu, v mnohomiestnych 5 m² na osobu. Každý musí mať osobitnú posteľ. V každej izbe musí byť stôl, jedna stolička na osobu, skriňa alebo stojatý vešiak a niekoľko políc. Musí byť tiež umývadlo, nádoba na čistú vodu a nádoba na špinavú, v blízkosti hospodárskych stavísk záchod zodpovedajúci sanitárnym predpisom. Pre osvetlenie musí byť žiarovka najmenej 60 W alebo petrolejová lampa, keď nie je elektrický prúd. Keď miestnosť je prenajatá s posteľou musí byť na nej paplón, ale-

Pomník sovietskym hrdinom, ktorí padli v boji za osloboodenie Oravy. O túto oblasť (pamiatok) sa stará školská mládež.

bo deka, veľký vankuš, bielizeň, a na želanie turistu mal by byť uterák. Oblok má umožniť slobodné vetranie izby, teplota (aj v zime) nemôže byť nižšia ako 18°C. Izba musí byť uprataná aspoň raz za deň a aspoň raz za deň musí byť odstranená voda, ktorá bola už používaná a dodaná čistá; dvakrát denne treba umožniť zohriatie vody. Postelná bielizeň musí sa meniť po každom prenajímacom, a v prípade že je ubytovaný jeden turista, aspoň raz za dva týždne. Bielizeň musí sa prať v horúcej vode. Treba poznáť tieto požiadavky, pre prípad kontroly alebo reklamacie turistických zákazníkov.

Majiteľ musí okrem toho vedieť, že je zodpovedný za privezené veci turistu a za drahotencnosti a väčšie sumy peňazí iba vtedy, keď boli odovzdané hospodárovi na prechovávanie. Z druhej stránky rekreant je zodpovedný za všetky poškodenia zariadenia a vybavenia miestnosti.

S týmto niekoľkými základnými informáciami vás chceme zoznámiť teraz na začiatku turistickej sezóny. Predpokladáme totiž, že v tomto roku príde na Spiš a Oravu ešte viac turistov, ktorí budú hľadať ubytovanie v potostinských domoch našich krajanov.

MB.

DRAHÍ KRAJANIA!

DRAHÍ PRIATELIA!

V JÚNI TOHTO ROKU UPLÝVA 10. VÝROČIE VYCHÁDZANIA NÁŠHO KRAJANSKÉHO ČASOPISU ŽIVOT.

TOTO VÝROČIE PRIPOMÍNAME PRETO, LEBO BY SME CHCELI V JÚNOVOM JUBILEJNOM ČÍSLE ZVÝRAZNÍŤ TAKÚ TEMATIKU, KTORÁ BY VÁS NAJVIAC ZAUJÍMALA.

RADI UVEREJNÍME AJ MATERIÁLY, KTORE SA NEBUDÚ TÝKAŤ 10. VÝROČIA ŽIVOTA.

ČAKÁME NA VAŠE LISTY.

REDAKCIA

● TO I ONO ● TO I ONO

MUSI TO TAKHLE BÝT?

Tentokrát neklade otázku známá píšeň, ale snímek jižného Vietnamu.

mu. Na polním hřbitově u Chu-lai jsou pochováni příslušníci 1. brigády 101. pluku amerických výsadkářů. Padli příliš daleko od hranic své vlasti, než aby jim svět mohl věřit, že padli za její svobodu. Tragická a zbytečná smrt potkala za prvních jedenáct měsíců loňského roku osm tisíc amerických vojáků. Zemřeli zbytečně; sobě nevysloužili čest ani slávu a prestiži Spojených států už vietnamská válka dávno škodí.

SRDCE SPOJILO RASY

Vedle vzrušení, se ktorým sleduje celý svet srdeční transplantace profesora Barnarda v Kapském Městě, zaniká osud manželek těch, jejichž srdce jsou hracími kostkami ve hře o život a smrt. Při pohřbu mladého mulata Cliva Haupta, jehož srdce bije dosud v hrudi lekaře dr. Blaiberga, stála vedle Dorothy

Hauptové (vpravo) v černém oděná i paní Elen Blaibergová. Srdce vytvořilo úzké pouto mezi oběma ženami a překonalо i rasové zákony, které v Jihoafrické republice vládnou. Tyto zákony oddělující rasy dokonce vedou k tomu, že se na krevních konservávach označuje nejen krevní skupina, ale i zdali je to krev černého či bílého.

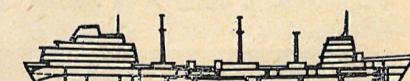
S POLSKOU NÁMORNÍ VLAJKOU

● Největší jednotkou je loď pro hromadné zásilky „Ziemia Szczecińska“ (16 452 BRT). Pasažérská loď „Batory“ (14 287 BRT) zaujímá teprve sedmé místo v pořadí v naší flotile.

● Nejmenšími jednotkami jsou lodě pro kusové zásilky Štětínské plavby — „Emilia“ a „Flora“ (po 299 BRT).

● V 1967 roce bylo zaregistrováno v naší flotile šestadvacet lodí a vyškrtnuto z evidence osm jednotek.

● V registru světové obchodní flotily Lloyd, který obsahuje nejenom lodě pasažérské a obchodní ale také rybářské, přístavní atd., je naše flotila na 20. místě na světě s tonáží 1 210 tisic BRT. Před námi je Argentina (celková tonáž 1 240 tis. BRT, za námi je Jugoslávie (1 196 tis. BRT).

ZÁHADY

ŽIVOTA A SMRTI

V súvislosti s transplantáciami srdca v Kapskom Meste prináša svetová tlač zaujímavé články o uskutočnených pokusoch a perspektívach v tejto oblasti. Aj my prinášame výťah z článku, ktorý uverejnili nemecké noviny „Rund um die Welt“.

MRTVA TELEFONUJE...

Lekárovi od prekvapenia div nevypadlo slúchadlo z ruky. Na druhom konci drôtu počul hlas: „Pán doktor, prosím, prídeťte. Cítim sa lepšie. Môžete mi pichnúť zvyčajnú injekciu.“

Lekár horko fažko vládal vyjachtať: „Áno, hned prídeť.“

Jeho pacientka, 81-ročná Angela C., 8. októbra 1958 zomrela. Keď mu to jej služobná o 8. hod. ráno oznámila, poradil jej, aby zavolala úradného lekára a upovedomila o tom celú rodinu. O pol desiatej prišiel úradný lekár, prezrel nebohú a kontstatoval smrť, vystavil úmrtný list a dal súhlas na pohreb. Zatiaľ čo v susednej miestnosti zostavovali text smútočného oznámenia, nebohá sa prebrala, otvorila oči, vzduchla si a pozrela sa na hodiny. Ukažovali 16,40 hod. Zdvihla telefónne slúchadlo a zavolala lekára, aby jej prišiel dať obvyklú injekciu.

ZAŽIVA POCHOVANÍ

Asi pred 20 rokmi sa v Marseille narodilo mŕtve dieťa. Zabalili ho do kartónu, pevne zviazali a zanesli na cintorín. Z nevysvetlitelného dôvodu sa tento balík dostal na stôl policajného komisára. Keď balík otvoril, od ľaknutia div neomdlel. Dieťa žilo, kričalo; zomrelo až na druhý deň.

Potešujúce dobrodružstvo zažil generál d'Ornam pri návrate napoleonskej armády z Ruska. Dňa 18. novembra 1812 ho v boji pri Krasnoje zasiahol delový projektil tak, že zostal ležať mŕtvy. Podľa rozkazu ho na mieste aj pochovali — zahrabali ho do snehu. Po bitke však jeden jeho dôstojník „mŕtvolu“ vyhral, aby ju dopravil do Francúzska. Odnesol ho do hlavného stanu, kde sa generál prebral. O pár desiatok rokov ho Napoleon III. vymenoval za francúzskeho maršala.

AKO SA UMIERA

Už pred vyše 20 rokmi sa vedelo, že smrť ne môže okamžite, že život sa okamžite neskončí, ale iba sa postupne demobilizuje celé bytie človeka, tkanivo, čo prebieha v troch etapách. Zdanlivá smrť sa prejaví niekedy ako extrémne zlyhanie každého životného prejavu. Tento stav charakterizuje strata vedomia, vynechá dýchanie, znehýbnejú svaly, preruší sa krvný obeh a činnosť srdca. Tieto javy môžu trvať niekoľko hodín, no môžu nastať aj ihned.

Relativná smrť znamená, že sa preruší každý prejav života, hoci sa dočasne udrží bunečná aktivita. Absolútne smrť sa prejavuje zmenou buniek a celého organizmu, ktorý aj pri vysokom stupni vedy neumožňuje vyuvať opäť prejavy života. Rýchle zrútenie nervových buniek podmieňuje a zneumožňuje každý terapeutický pokus. Nervový systém, to je najdôležitejšie, najcennejšie tkanivo, ktoré odumiera 5 až 6 minút po prerušení činnosti srdca. Preto neožívajú ani mozgové bunky, chrbiatka odumiera po 15 minútach. Ostatné tkanivo žije dlhšie.

POSLEDNÉ ZNÁMKY ŽIVOTA

Ked motoricky alebo elektronicky povzbudíme mozgové oblasti človeka alebo zvierat, môžeme docieliť, že na 30 minút vyvoláme isté oživenie svalov, čo pri obnovenom krvnom obehu môže trvať aj hodinu. Svalová činnosť však potrvá ešte dlhšie. Elektrickými impulzami sa táto činnosť prejaví aj 20 hodín po smrti. I 24 hodín po odťati hlavy možno pocitíť ešte posledné údery srdcové komory,

ktorá — ako sa zdá — je posledným prejavom života. Sovietskemu vedovi sa dokonca podarilo v období jedného až dvoch dní prostredníctvom krvného obehu oživiť srdce.

ZO SMRTI DO ŽIVOTA

V prípade, keď zlyhá činnosť srdca, je dnes možné okamžitým zásahom priviesť človeka k životu. Francúzsky lekár, chirurg Chvassiu, už roku 1907 tak vzkriesil človeka.

Dvanásťročnej Márii-Therezii Gallovej z Bulleroy prestalo byť srdce v okamihu, keď dokončovali operáciu. Chirurg jej okamžite pichol do srdca injekciu. No dievča zomrelo. Asistent, dnes už známy špecialista, otvoril srdcovú dutinu, vzal znehybnené srdce do prstov a v rytme 80 stiskov za minútu ho stláčal. Snažil sa tento rytmus dodržať. 10 minút bez prerušenia takto masiroval srdce. Po jedenastej minúte asistent pocítil, že sa slabo zachvolo srdce, čo sa opakovalo. Potom vložil srdce nazad do dutiny. Trvalo to 40 minút než sa mu podarilo obnoviť krvný obeh. Ďalších 5 hodín ležalo dievča v hlbokom spánku. Keď sa zobudila, bola veľmi unavená a slepá. Tieto poruchy sa však po dvoch dňoch stratili. To sa stalo v roku 1948.

V tom istom roku uskutočnili vo Francúzsku ďalších sedem oživení, a to masážou srdca trvajúcou 7 až 30 minút. V USA jedna takáto masáž trvala až 39 minút. Ďalší rekord zaznamenali v decembri 1957 v milánskej nemocnici. Istá 21-ročná žena v priebehu operácie trikrát klinicky zomrela a masážou srdca ju zakaždým priviedli k životu, pričom ani nevedela, že už tretikrát prekročila prah života a smrť.

Ešte pozoruhodnejšie výsledky v tomto smere dosiahli sovietski chirurgovia Negovski a Makarišev. Negovski sa každý rok 3. marca telefonicky rozpráva s bývalým vojakom Valentínom Sdrepovom, ktorý 3. marca 1944 hrdinsky padol za vlast. Granát mu vtedy roztrhol aortu. Negovski mu vzápäť pohotovo vstriedol do žily okysličenú krv, ktorá obsahovala ešte adrenalín a glukózu. Teplotu mala 36 st. Chlopňa aorty sa zatvorila a krv vytiekla do nádoby, ktorá zásobovala srdečne steny krvou. Okrem toho zvláštnou rúrkou zaviedol umelé dýchanie. Transfúzia potom napájala všetky žily, krvný obeh bol obnovený, smrteľne zranený zachránený. Taktôž ošetril ešte 51 vojakov, z ktorých 12 sa mu podarilo zachrániť.

VÍŤAZSTVO ŽIVOTA

Chirurgovia nikdy nepochybovali, že jedného dňa vymenia staré, opotrebované srdce za nové. Dnešné pokusy v Kapskom Meste to dokazujú. Prof. Siničinovi v Sovietskom sváze sa podarilo vymeniť srdcia psom, mačkám a králikom. Inému sovietskemu chirurgovi zase plúca a srdce psovi, ktorý potom žil ešte 8 dní.

Pravda, zložitejšia je výmena orgánov ľudského tela. Prvé víťazstvá v tomto smere už pred rokmi slavili francúzski chirurgovia George Mathé a Raymond Latarjet. Podarilo sa im zachrániť juhoslavenského atómového špecialistu, obete rádioaktivity. Žiarením mal zničenú kostnú dreň a museli mu ju nahradíť novou, zdravou. Ďalšie víťazstvo získal 28-ročný parížskej vedec dr. Luis R. Rey. Snažil sa udržať nažive ľudské tkanivo pri nižšej teplote, konzervovať ho. Tak pri 196 st. v glycerinovom roztoku zmrazil srdce kurafa a udržoval ho tam 6 mesiacov pri teplote 80 st. pod nulou. Potom vložil srdce do teplej vody a oživil ho.

Bežné pokusy v rôznych odvetviach, o ktorých sme tu hovorili, iste oslávia víťazstvo nad minulosťou.

(bj)

L'UDIA - ROKY - UDALOSTI

- 2.IV.1963 — podľa programu výskumu priestoru a planét slnečnej sústavy vypustili v Sovietskom sváze kozmickú raketu k Mesiacu — Luna-4.
- 3.IV.1849 — umrel JULIUSZ SŁOWACKI, popri Adamovi Mickiewiczovi najvýznamnejší poľský romantický dramatik a básnik (nar. 4.IX.1809).
- 4.IV.1945 — Sovietska armáda osloboďila Bratislavu. Ten istý deň bolo oslobodené Maďarsko od nemeckých vojsk — štátny sviatok Maďarskej ľudovej republiky.
- 4.IV.1945 — utvorila sa v Košiciach prvá Československá vláda Národného frontu Čechov a Slovákov. Na druhý deň, 5.IV. bol vyhlásený košický vládny program.
- 5.IV.1573 — bol odovzdaný vo Varšave prvý most cez Wislu.
- 6.IV.885 — umrel (údajne vo Velehrade) slovanský vierovzvest Metod, Veľkomoravský arcibiskup.
- 6.IV.1868 — umrel v Prahe KAREL PURKÝNE, jeden z najväčších českých maliarov v 19. storočí.
- 6.IV.1896 — začali sa prvé moderné Olympijské hry v Atenách.
- 7.IV.1348 — založil KAREL IV. pražskú univerzitu.
- 8.IV.1965 — bola podpísaná vo Varšave nová dohoda o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi Poľskom a Sovietskym sväzom.
- 9.IV.1943 — vznikol v Moskve Sväz poľských vlastencov, spoločensko-politickej organizácie poľskej emigrácie v SSSR. Bolo to popri domácom druhé Iavicové stredisko boja za oslobodenie Poľska.
- 10.IV.1944 — bol ustanovený 1. československý armádny sbor v SSSR.
- 12.IV.1961 — prvý kozmický let J. GAGARINA na lodi Vostok.
- 14.IV.1849 — umrel JÁN HOLĽA, veľký slovenský klasický básnik (nar. 24.III.1785).
- 14.IV.1930 — umrel VLADIMÍR MAJAKOVSKI, sovietsky revolučný básnik, tvorca novej socialistickej lyriky (nar. 19.VII.1893).
- 15.IV.1797 — vznikla poľská štátna hymna „Jeszcze Polska nie zgineła...“
- 15.IV.1818 — v Prahe bolo założené Národné múzeum.
- 16.IV.1945 — poľské vojská dobyli Nysu a Odrú.
- 16.IV.1945 — začala sa ofenzíva Sovietskej armády na Berlín. Spolu so Sovietskymi armádami v Berline bojovala 1. poľská armáda. Jednotky 2. poľskej armády bojovali v rajóne Budišina a Drážďan.
- 18.IV.1892 — narodil sa BOLESŁAW BIERUT, prvý tajomník ÚV PZRS a významný poľský štátnik (umr. 12.III.1956).
- 19.IV.1943 — povstanie vo varšavskom gete.
- 20.IV.1872 — umrel v Radvani (okr. Banská Bystrica) ANDREJ SLÁDKOVIČ, najvýznamnejší slovenský básnik pred Hviezdoslovom (nar. 30.III.1820).
- 20.IV.1943 — prichádzajúc s pomocou bojujúcemu getu vo Varšave špeciálna skupina Hlavného stanu Ľudovej gardy L. Waryńskiego pod vedením Franciszka Bartoszka (Jacka) zničila hitlerovské hniezdo tažkej strojnej pušky na ulici Nowiniarskej.
- 22.IV.1870 — narodil sa v Simbirsku (dnes Uljanovsk) VLADIMÍR ILJIC LENIN, vodca svetového proletariátu, tvorca leninizmu a zakladateľ Sovietskeho sväzú (umr. 21.I.1924 v Gorkach).
- 24.IV.1883 — narodil sa v Prahe JAROSLAV HAŠEK, český satirický spisovateľ, autor svetoznámeho románu „Osudy dobrého vojaka Švejka“ a iných humoristických a satirických poviedok (umr. 3.I.1923).
- 26.IV.1883 — začal sa v Zyrardowe (pri Varšave) textilný štrajk, prvé masové povstanie poľskej robotníckej triedy proti kapitalizmu.
- 28.IV.1881 — umrel v Banskej Bystrici JÁN BOTTO, slovenský štúrovský básnik, klasik slovenskej literatúry (nar. 27.I.1829).
- 30.IV.1939 — vytvorila sa v Krakove Československá volejbalová skupina.
- 30.IV.1945 — I. divízia pechoty T. Kościuszku Poľského vojska prebojovala sa k Berlínmu.
- 30.IV.1945 — ráno Sovietski vojaci obsadili centrálnu Štvrt Berlinu a na budove Rišského snemu vztyčili zástavu víťazstva Cervenej armády.
- IV.1924 — valutová reforma v Poľsku zaviedla miesto marek novú valutu — poľské zlote.

● TO I ONO ● TO I ONO

POLŠTÁROVÉ LODĚ

ZE SORMOVA

Známe sovietske říční loděnice Krasnoj Sormovo postavily niekoľko typu říčnych lodí na vzdušných polštároch. Předvádime našim čtenárom psařerskou loď „Sormovič“. Je to největší jednotka tohoto typu v SSSR. Je dlouhá 27 metrů, široká 9 metrů, vysoká 6 metrů.

Môže vziať na palubu padesať cestujúcich. Loď dosahuje rýchlosť 120 km/hod.

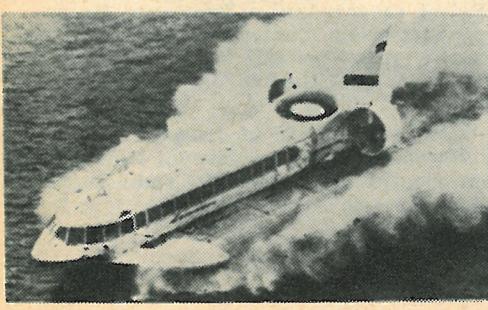
Pohyb lodi umožňuje dvä čtyřramenné vrtule. Vrtule a ventilátor, ktorý žene vzdúch pod lodí, pohánajú mohutné letecké motory. Loď je řízena kormidly a také pomocí změny rychlosť obrátek vrtul. Loď „Sormovič“ se nemusí báť mělčin. Když cestující mají vysedat, loď vyjíždí na břeh.

TATRAPRESS

V Bratislave začala činnosť tlačová agentúra Tatrapress. Agentúra bude vydávať viacjazyčné informatívne i reprezentačné publikácie, periodiká a bulletiny pre zahraničné tlačové orgány, zvukové noviny, organizovať výstavy a tlačové porady v zahraničí, pripravovať rozhlasové relácie a filmy, určené pre zahraničie a vydávať rozličné materiály informatívno-propagačného charakteru.

PRO SLABÉ POHLAVÍ

Stav bezpečnosti ve velkých městech západní Evropy je stále více než neuspokojivý. Proto jsou stále populárnější výrobky, které by mohly osamělým ženám pomáhat v nebezpečných situacích. Ve zvláštním obchodě v Římě byly ve výstavní skříni vystaveny dva takovéto výrobky: aparáty, který vypadají jako obyčejná elektr. baterka ale může el. proudem ochrnut každého útočníka, a propisovací tužka, která je ve skutečnosti plynovým revolverem.

KDY NASTOUPÍ NEJBЛИZSI STARTY NA NEJBЛИZSI PLANETY ZEME?

Uvádime data položení Země, která budou ekonomicky nevhodnější k dosažení nejbližších planet.
Očekájme tedy v těchto dnech a ke konci letů nové kosmické senzace.

Venuše	13.I.1969	126 dní letu
	19.VIII.1970	116 " "
Mars	2.III.1969	178 " "
	24.V.1971	210 " "
	30.VII.1973	192 " "

FRANTIŠEK SOSKA

ČEKATELÉ NA TRANSPLANTACI SRDCE

Již pravčí lovcí znali přesné uložení srdce a byli si vědomi jeho důležitosti. Svědčí o tom nálezy z paleolitické doby v jeskyni Altamira ve Španělsku, kde byla objevena kresba mamuta s přesně zakresleným srdečem. Věděli o jeho důležitosti, ale neznali jeho funkci. V Kapském Městě, v nemocnici Groote Schuur byly provedeny dvě transplantace lidského srdce. V prosinci minulého roku Louisu Washkanskému a letos v lednu Philipu Blaibergovi. Zatím se neobjevila odmítavá reakce jeho organismu na transplantované srdce.

Kardiochirurgie slaví triumfy, o nichž se před deseti, dvaceti lety ještě chirurgům ani nesnilo. Vždyť nejlepší chirurg minulého století Billroth, který v roce 1881 provedl první operaci žaludku, varoval před sešitím rány v srdci.

V roce 1910 byl na české chirurgické klinice prof. Kukuly v Praze operován pacient s těžkým poraněním srdce, který dones žije — je mu 82 let. Tehdy se v sebevražedném úmyslu bodl do srdce. Upadl do bezvědomí a za pár hodiny byl operován dr. Rychlíkem — bodná rána na hranci levé komory byla sešita, zahojila se a pacient byl 22. den po operaci propuštěn domů. Pracoval celý život jako čišník a nikdy nepozoroval dechové nebo srdeční obtíže ani při námaze — nosil jídlo do 4. a 5. poschodi. Tehdy do roku 1910 bylo operováno na poraněném srdci kolem 200 pacientů, z nichž se 85 uzdravilo.

To byl však pravěk kardiochirurgie. Ríká se, že tři věci otevřely hranice kardiochirurgie. Samozřejmě především vynález narkózy, pak Listerův antisepický operační způsob, který zabraňoval infekci, a technika: mimo rentgenu a elektrokardiografu byl to především přístroj pro mimotělní oběh, který umožnil dlouhodobou operaci na otevřeném srdci. Teprve po tomto vynálezu se mohla propracovat operační technika a metody i nejsložitějších operací, k nimž patří transplantace tkání a orgánů.

Transplantace je stará snad jako lidstvo samo. Pokoušeli se o ni lékaři všech dob. Jakmile umřel člověk naroubat větev, přemýšlel, zda by i u člověka šlo přesazovat tkáň. Začínalo se u nosu. Od pravdavná bylo jedním z trestů uříznutí nosu a tím zohavení celého obličeje. V tibetském klášteře byly nalezeny zprávy, v nichž jsou popsány plastiky nosu z kůže člověka. V prastarých knihách indické

encyklopédie Ayurvedy se dovidáme, že příslušníci brahmínské kasty Koomasů zhotovovali nosy z kůže tváře nebo čela zlodějům, kterým byl nos vyříznut. Nebo také z kůže hyždí, když napřed tuto část těla důkladně naklepali dřevěným panoflem až silně zčernala a zduřela.

Je znám obraz ze 14. století od Giovanniego Angelica ve Florencii, který znázorňuje Kosmu a Damiána, jak nasazují kostelníkovi stížnému rakovinou nohy celou dolní končetinu Maura, který právě zemřel. Anglický chirurg J. Hunter v polovině 18. století prenesl ostruhu z cohouta do jeho hřebíčku, kde ostruha pro hojný přívod krve bujně narostla. Francouzský chirurg Ollier roku 1872 úspěšně přenášel tenké plátky kůže. Transplantace se však dařila vždy jen u některých druhů tkání. Např. u rohovky. Toho využil sovětský akademik V. P. Filatov, který odebíral rohovku z očí lidí těsně po jejich smrti — touto metodou byl vrácen zrak tisícům lidí na světě. Sovětský profesor J. J. Voronov přenesl v roce 1934 ledvinu z mrtvého člověka na živého. Transplantovaná ledvinu se udržela při životě sedm dní, což postačilo k tomu, aby se uzdravila nemocná ledvinu. Dnes žije na světě kolem 500 lidí s transplantovanou ledvinou. Také několika lidem se podařilo transplantovat lidskou ruku (u nás), která byla při úrazu utržena.

Technicky by se dnes už všechny operace musely podařit, kdyby neexistovala tzv. biologická nesnášenlivost. Lidský organismus se brání přenosu tkání nebo orgánů jako cizímu tělesu a snaží se je nahradit vlastní tkání. Ale i tady byl už učiněn slibný krok dopředu. Prof. Medewar z Londýna, vyznamenaný Nobelovou cenou, vyvolává transplantaci snášenlivost u mladých myší, kterým v zárodečním životě vstříkl krev příštího dárce. K podobným výsledkům nezávisle se dopracoval doc. dr. Milan Hašek, který vytvořil společný oběh ptáčích zárodků a mezi těmito sblíženými jedincí bylo možno přenést kožní štěpy.

Po fantastických experimentech na zvířatech — známý jsou na celém světě pokusy sovětského profesora V. Děmichova — prošla světem jako blesk zpráva o transplantaci srdeční dívky, která zahnula při automobilovém neštěstí, 56letému Louisu Washkanskému, prvnímu člověku, který žil s tímto srdcem 18 dní.

Opúšťal som zamagurské dedinky Červený Kláštor, Majere, colnicu v Lysej nad Dunajcom s pocitom radosti z turistické cesty do Poľska. Pritom som vyskúšal aj najnovší výrobok považobystričkých strojární, nový typ pioniera Java 20, ktorý sa osvedčil na výbornú. Poľská ľudová republika bola mi vždy blízka, preto som ju chcel aj lepšie poznáť. Chcel som poznáť predovšetkým bývalé kráľovské mesto Krakov a jeho kultúrne pamiatky. Cesta do Krakova je na pionieru pomerne dlhá. Preto som sa zastavil

V NOWOM TARGU

Navštívil som tu regionálne múzeum, po ktorom ma sprevádzala mgr. J. Tučinská. S prehliadkou múzea bol som nadmieru spokojný a slová uznania som zanechal aj v knihe návštiev. Bolo tu veľké množstvo cenných zbierok, ktoré pre nedostatočnosť museli byť nakopene. Symbolicky pôsobia zástavy mest, tlačiarenský stroj aj s jeho prvými plagátmi a letákmi. Potešila ma zpráva spravodovcu, že sa pre múzeum chystá dôstojný stánok na námestí v Nowom Targu. Dva zlote, ktoré som zaplatil za prehliadku zdalo sa mi byť veľmi málo, pretože u nás za vstup do múzea sa pre dospelu osobu platí dve koruny. Nowy Targ, mesto štvrtkových trhov, je pre cudzinca skutočne atraktívny. Nájde sa tu tovar rôzneho druhu, nikto nepričádza a neodchádza s prázdnymi rukami. Ľudia, s ktorými som sa stretával boli ku mne veľmi zdvorili a ochotní. Vždy som dostal pohotovú informáciu, kde sa možno dobré najest, výspať a čo kde pozrieť. A dobrá informácia je pre turistu najmä z cudziny nepostradateľná.

Do jedenastej hodiny predpoludním stačil som ešte navštíviť a obzrieť si jeden z najstarších kostolov v Nowom Targu, kde dominuje vzácný obraz Márie Čestochowskej. Obdivoval som rezby starých majstrov, ktorých je v Poľsku veľmi veľa. Cestou z kostolíka oddychol som si v pekne upravenom parku v centre Nowého Targu. Posilnil som sa pikantne pripravenými špekačkami so slaninkou a cibulou a zapil výborným muštom z blízkeho „kiosku“. Sedel som na lavičke so starším občanom Nowého Targu, ktorý sa veľmi živo zaujal o

život v Československu, práve tak ako ja o Poľsko. Dobre sme sa rozumeli. On rozprával poľsky a ja lámanou polštinou a goralčinou. Ved' nakoniec Poliak so Slovákom sú si veľmi blízki a to nie len vzhľadom na sousiede hranice ale aj jazyk. Ako to už vo zvyku býva, ponukli sme sa cigaretami. Mne lepšie chutia poľská — jemu slovenská. Skontroloval som si čas a keď som zistil že je už pol dvanásť, rozhodol som sa pohnúť na ďalšiu cestu.

Naštartoval som pioniera a zároveň uvažoval, či to nebude veľké riziko vbrať sa na takej malej mašinke na takú ďalekú cestu. Nech však bude ako bude. Vyrazil som presne o pol dvanásť. Cestou sa stretali vysoké kopce s rovinami. S mojim priateľom som zachádzal veľmi opatrne, preto ma aj posluchal.

AKO DOMA

Najprv ma zaviezol do Lubienia, potom do Myšlenic a ani neviem ako som sa ocitol v Mogilanoch pri Krakove. Nebyť dobre upravenej cesty, neviem, ako by som sa tam dostal. Nálada sa mi zlepšila. Zastavil som sa aby vychladil motor, ktorý celú cestu pracoval ako hodiny, bez jedinej poruchy. Aj sám som si deplial chvíľku oddychu. V myslach som si premietol obrázky z cesty. V pamäti mi utkveli Myšlenice, kde som stretol žiakov idúcich do školy. Páčilo sa mi, že všetci boli jednako oblečení. Ako som si neskôr všimol, s týmto javom možno sa stretnúť v celom Poľsku. Myslím, že práve tým sa lišia poľskí školáci od našich. Myšlenice sa mi veľmi páčili a iba som ľutoval, že som sa tam nemohol zastaviť. Porovnával som v mysi naše mestiečka s poľskými. Čo sa mi však zatajil najviac páčilo, to bola srdečnosť, úprimnosť a sympatia ľudí, s ktorými som sa stretával. V takomto skutočne ľudskom ovzduší sa človek naozaj cíti ako doma. Nechajme však dojmy, veď tých bude oveľa viac, kym sa dostanem do Krakova, potom do Bielan pri Krakove a späť domov. Opäť som osedlal svojho pioniera a rýchle som uháňal po pekne upravenej ceste do cieľa, ktorý sa už zďaleka rysoval obrysami vysokých veží a budov. Tak som konečne dorazil do cieľa. V Krakove som bol prvý raz.

AGATA CHRISTIE KYTICA ZLTÝCH KOSATCOV

Hercule Poirot si pohodlne hověl v kresle a zohrieval si o radiátor nohy, keď vtom zacengal telefon. Mrzuto vstal a mimovoľne pozrel na hodiny: bolo po jedenastej. Cudoval sa, kto by ho mohol tak neskoro volať. Azda si niekto zmýlil číslo, pomyslel si, alebo azda nashi nejakého milicionára zavraždeného v jeho knižnici, a to s orchideou v pravej a s vytrhnutým listom z kuchárskej knihy v ľavej ruke. Usmial sa a zdvihol slúchadlo. Hned sa ozval príjemný, tlmený ženský hlas, v ktorom bolo cítiť strach:

— Hercule Poirot? Môžete prisť okamžite.. Som v nebezpečenstve... Vo veľkom nebezpečenstve.

— Kto ste? Odkiaľ voláte?

— Hned... Ide o život... Labutia záhrada... stôl so zltými kosatcami...

Spojenie sa prerušilo. Vzrušený Poirot zložil slúchadlo.

Pri vchode do kaviarne Labutia záhrada ho milo privítal tučný Luigi.

— Dobrý večer! Želáte si?

— Nie, nič, dákujem. Hľadám známych. Poobzerať sa, možno ešte neprišli... Ozaj, chcel by som sa vás spýtať na tamten stôl v kúte. Na všetkých stoloch sú vázy s rúžami a tam sú kosatce. Prečo?

Luigi pokrčil plecami.

— Rozmar, je to na špeciálnu žiadosť. Podľa všetkého sú to obľúbené kvety niektoréj z dám, čo sedia pri stole. Ináč je to stôl bohatého Američana, Burfona Russela.

— Pri tom stole sedí jeden môj známy. Idem sa s ním zvítať, — povedal Poirot a začal sa tlačiť pomedzi tanecúce páry.

Stôl bol prestretý pre šiestich, ale teraz pri ňom sedel iba jeden mladík a popíjal si šampanské. Poirot všobec nečakal, že ho to zastihne.

— Co vidím? Je to môj priateľ Anthony Chappell? — zvolal.

— Nie Anthony, milý môj, pre priateľov Tony, — odvetil mladík. — Prisadní si. Co robíš na takomto veselom mieste? Tu ti veru nemôžeme ponúknut nijakú mňtvolu.

Poirot si vzal pohár, ktorý mu Tony naplnil.

— Aj ty si veselý? — opýtal sa Poirot. — Veselý? Zúfalý! Od lásky. Sedím vo svojej obľúbenej kaviarni, kde hrá môj obľúbený orchester a moja obľúbená, vlastné moja milá tančuje s druhým. Paulina sa so mnou... ako sa vraví — pocharkala... Skrátku mám chutť sa otráviť.

— Paulína?

— Paulína Witterbyová. Neter Burtona Russela. Mladá, pekná a bohatá. Russell nás pozval na večeru.. Poznáš Russela?

— Kto je ešte pri stole?

— Uvidíš ich, keď prestane hrať orchester. Je tu juho-americká tanecúca Lola Valdesová a diplomat Stevens Carter. Aha, tu sú!

Poirot sa zoznámil s Burtonom Russelom, Stevensom Carterom a Lolou Valdesovou, veľmi prísažlivou mulatkou, ako aj Paulinou Witterbyovou, sympatheticou blondinou.

— Je to možné, že medzi námi je slávny Hercule Poirot? — povedal Russell. — Som šťastný, že som sa s vami zoznámil.

OTULIEK PO POLSKU

V KRAKOVE

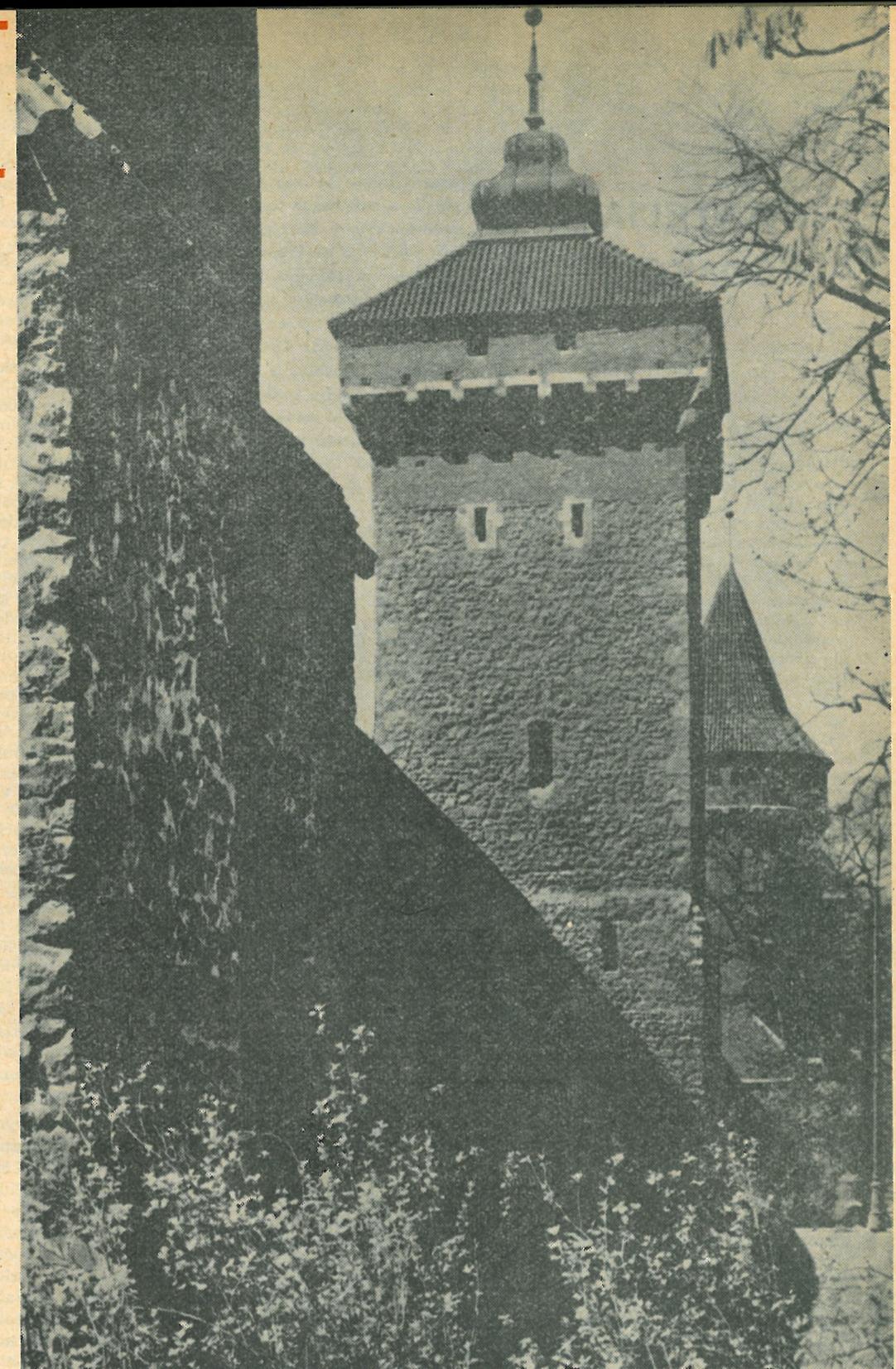
Zastavil som sa v tomto bývalom kráľovskom sídelnom meste s bohatou historiou a vzácnymi architektonickými pamätičkodnosťami poníže hotela KORONA, v parku, nedaleko prekrásneho kostola. Lavičky v parku boli sice obsadené, našlo sa však miesto aj pre mňa. Bolo tu plno holubov. Pri pohľade na nich, hneď na okraji mesta, ma napadlo, že ich je trochu privelá. Holuby sú sice pekní vtáci, ale treba priznať, že do určitej miery znečisťujú mesto. Nebolo by teda na škodu, aby sa tie krdle trochu preriedili. Krakovčania, sediac na lavičkach, krmili ich ako vlastné deti. Nesmú hľadovať. Všimol som si ako môj súsed, starší Krakovčan najprv sám zjedol pol rožka a s druhou polovicou sa dobrosrdečne podelil s holubmi. Aj keď som mal poruke plán mesta, jednako došiel som k uzáveru, že živé slovo je predsa len lepšie. Opytoval som sa spolužiacich Krakovčanov na to, kde by sa dalo najlepšie prenocovať, čo a kde vidieť, aby sa mi nakoniec nestalo ako tomu, čo bol v Ríme a nevidel pápeža. Najčastejšie mi odporúčali Wawel, múzeá, kostoly a iné pamätičkodnosti. Dozvedel som sa od nich aj to, že Bielany sú nedaleko Krakova a že na Striebornej hore je kamaldulský kláštor. A to ma ešte spravcu múzea v Červenom Kláštore, kde kedysi tak isto žili kamaldulskí a kartuzianski mnisi vari najviac zaujímalo. Vhodné a príjemné ubytovanie som nášiel v hoteli KORONA. Večer som si obetral v susedstve usporiadanej módnnej prehliadky z NDR, ktorá sa tešila mimořiadnym záujmom Krakovčanov, pretože predvádzané módne novinky boli pripravené z najobľubenejších látok. Hneď na druhý deň ráno vybral som sa cez Krakov na ďalšiu cestu — do Bielan, navštíviť kláštor Kamaldulov a zoznámiť sa s prísnym životom rehoľníkov. Po prehliadke kláštora ujal sa ma ešte zástupca priora pater Don Makary a ukázal mi medziiným prekrásne práce rehoľníkov: pekné maľby, intarzovaný nábytok a pod. Vo veľkej záhrade kláštora som sa presvedčil, že tu žijú dobrí hospodári. Môj sprivedca mi dovolil nazrieť aj do ich súkromia. Navštívil som domček priora. Videl som katakomby, 150 metrov hlbockú studňu a iné zaujímavosti. Obišli sme kláštor križom-krážom, do-

minuje tu barok, ktorý sa strieda s pozdnou gotikou. Všade veľký poriadok a čistota. Cenné umelecké práce videl som aj v kostole a iných miestnostiach kláštora. Ako som sa dozvedel, pustovňa na Bielanach bola založená roku 1604 a dodnes tu žije k mojmu prekvapeniu ešte dvanásť pustovníkov prísnym asketickým životom. Bývajú v celách a maličkých domčekoch rozložených v areále kláštora.

Rozlúčil som sa s Don Makarym a pobral som sa späť do Krakova, aby som poobede navštívil púch Krakovčanov — Wawel. S veľkou úctou k práci dávnych umeľcov a majstrov obdivoval som s tisícami návštěvníkov túto perlu Krakova. Prekvapilo ma, že je tu vstup zdarma. Už sám hradný objekt dokáže uspokojať aj najnaročnejšieho turistu.

KRÁSNE SPOMIENKY

Keď k tomu dojdú ešte hradné miestnosti a výbec celé vnútorné zariadenie Wawela, v ktorom sa nachádzajú prekrásne a vzácné umelecké pamiatky, to všetko pôsobí priam ohromujúco. V podzemiaciach v umelecky vyrezávaných sarkofagoch spočívajú poľskí králi a iné významné osobnosti, ktoré v dejinách Poľska zo-hrali dôležitú úlohu. Sprivedcovia majú plné ruky práce. Obrazne povedané, Wawel mi pripomína veľké mrazenisko, v ktorom každý deň možno tu stretnúť ruských, nemeckých, československých, maďarských, anglických, francúzskych a iných turistov. Dobre padne pre turista, že si tu môže kúpiť drobné pamiatky, ktoré mu potom budú pripomínať navštěvované miesta. Skoro do večera mi trvala prehliadka tejto pamätičkodnosti mesta Krakova. Na druhý deň som si prezrel múzeá a známe krakovské kostoly, ktoré — musím priznať — vynikajú svojou architektonickou krásou a vzácnymi umeleckými pamiatkami. Tak ako sa hovorí, že všetko má svoj koniec, aj ja chtiac nechtiac musel som sa rozlúčiť s Krakovom. Na tretí deň ráno opäť som osedlal svojho tátuša-pioniera a šfastne som sa vrátil domov, tutujúc, že moja návšteva trvala tak krátka. Ostali mi však krásne spomienky, s ktorými som sa chcel podeliť s národnostnými menšinami Slovákov a Čechov, ktorí žijú v Poľsku.

Zachovalý úsek krakovských obranných múrov s Florianskou bránou z XII. — XIV. stor.

— Počula som, že viete všetko uhádnuť, — pridala sa Paulína. — Je to pravda?

— Nie je ľahko na všetko prísť, ale usilujem sa, — odvetil Poirot skromne.

— Sú žlté kosatce vašimi oblúbenými kvetmi?

— Zmylili ste sa. Mám rada ruže a poľné kvety.

Hudba znova začala hrať a Tony sa uklonil pred Paulínou. Odmieta ho. O chvíľu sa k nej obrátil Russel;

— Ako svojmu poručníkovi mi nemôžem dať košom. Podľa zatancujeme si tento valčík, to je jediný tanec, ktorý poznám.

Tony bol dopálený a začal dobiezať do Cartera, ktorý napokon vstal:

— Prepáčte, idem sa porozprávať s istým známym.

Poirot sa rozhovoril s čiernovlasou krásavicom.

— Aké sú vaše oblúbené kvety, seňorita? Keď posielam dámé kvety...

— Ach, aký ste milý. Zbožňujem tmavočervené karafiáty a ruže.

Vtedy Tony pozval Lolu do taneča. Poirot zostal pri stole sám. Cochvíla k nemu podšiel Luigi. Poirot sa ho spýtal, či vie, kto z Russelovej spoločnosti telefonoval večer z kaviarne.

— Obidve dámy, — odvetil Luigi — Najprv tá slečna a len čo vyšla, nasledovala ju počerná dáma.

Tak teda Lola Valdesová. Bolo to predtým, než som si prišiel sadnúť k stolu?

— Áno. Carter sa vrátil a hneď nato i ostatní. Luigi sa diskrétnie vzdialil. Russel ešte objednal šampanské a zdvihol čašu:

— Priznám sa, že som vás sem pozval úmyselnne. Ako viete, objednal som stôl pre šiestich a vás je päť. Náhodou prišiel pán Poirot a bol taký láskavý, že si

k nám prisadol. Ináč som chcel, aby šieste kreslo pripomínilo niekoho, kto by sedel s nami: moju ženu Iris, ktorá umrela presne pred štyrmi rokmi. Preto som i objednal jej oblúbené kvety — kosatce.

Všetci pri stole sa tvárieli rozpačite a Poirot sa zahľadel na kvety.

— Azda sa vám zdá čudné, že si takto pripomínam smutné výročie. Mám na to svoje dôvody. Predovšetkým, musím niečo vysvetliť pánu Poirotovi. Pred štyrmi rokmi sme večeráli v New Yorku: Stevens Carter, ktorý bol vtedy zamestnaný na anglickom vyslanectve vo Washingtone. Anthony Chappel, ktorý bol niekoľko týždňov naším hosom, seňora Valdesová, ktorá vtedy spievala v New Yorku a Paulína... Tej noci sa staťa tragédia. Spomínaš si Paulínu? Tak isto sme sedeli a práve sa začína polnočný program. Hudba začala hrať, svetlo zhaslo a bol osvetlený len kruh na tanečnom parkete. Keď sa svetlo znova zapálilo, bola moja žena mŕtva. V jej pohári vína našli cyankáli a ampulka z jedu bola v jej kabelke.

— Spáchala samovraždu? — opýtal sa Poirot.

— Tak to konštatovala polícia, ale ja mám na vec iný názor... Celé štyri roky myslím na to. Neverím, že Iris spáchala samovraždu. Myslím, že ju usmrtil niekto, kto sedel pri stole...

— Počúvajte... — začal Tony.

— Okamžik, ešte som neskončil. Nieko využil tmu a viem, kto to bol... Lola Valdesová chcela čosi namietnuť, ale Russel pokračoval:

— Prosím vás, zostanete na svojich mestach, kým sa nervátm. Chcem o niečo poprosiť dirigenta orchestra.

— O chvíľu orchestra začal hrať.

— Preboha! — vykrikla Lola. To je

tá istá melódia, ktorú sme počúvali v ten večer.

... Hudba doznela, ozval sa potlesk, zapálilo sa svetlo a vtom sa Paulína Witterbyová zvezla na stôl. Hlavu mala zaborenú do stola, ruky jej bezmocne viseli.

— Je mŕtva! Ako Iris... — zvýskala Lola.

Poirot vyskočil. Všetkým nariadił, aby zostali na mieste a nežne uchopil ruku dievčiny. Tvár mal bledú. Zláhka prižmrúril oko.

— Veru, je mŕtva... Jed. A ja som sedel pri nej. Ach, ale tentoraz vrah neujde!

Burton Russel bol smrteľne bledý a zamrmrl:

— Celkom ako Iris... Ona čosi videla... Paulína tej noci niečo videla, ale nebola si istá.

Poirot zdvihol Paulínu pohár a privoňoval k nemu.

— Cítim cyankáli. Pozrieme sa do kabuľky. Hm, nič. Svetlo sa zapálilo príliš rýchle, vrah nemal dosť času. Jed je ešte celkom iste u neho. Carter nože ukáže ampulku, ktorú máte v lavom vrecku vesty.

Keď Carter úporne tvrdil, že nemá vo vrecku nič, Poirot poprosil Tonýho aby sa o tom presvedčil. Tony vytiahol z Carterovho vrecka ampulku.

— Vedel som to! Iris bola doňho zamilovaná! — začal kričať Russel. — Chcela s ním ujsť. Ale nemal chufu na škandál, nechcel si narušiť skvelu kariéru, tak ju otrávil. Darebák!

— Ticho! — zvolal Poirot, — neprišiel som sem náhodou. Presnejšie povedané, prišiel som preto, lebo som sa obával, že sa tu môže stať zločin. Prišiel som, aby som zabránil zločinu a to sa mi podarilo. Vrah si všetko dobré premyslel, ale Hercule Poirot bol múdrejší. Paulína, prosím vás, ukážte, že nie ste mŕtvia!

Paulína zdvihla hlavu a nasilu sa usmiala.

— Paulína! — zvolal Tony Chappel.

— Tony, drahý! — usmiala sa Paulína a Burton Russel zamrmial:

— Nič... nič nerozumiem.

— Vysvetlím vám, pán Russel, — povedal Poirot. — Plán sa vám nevydaril. Iba vy ste mohli využiť chvíľu, keď zhaslo svetlo. Vrátili ste sa, keď bol svetlo vypnuté a nasypali ste cyankáli do Paulíniho pohára. Ampulku ste skryli do Carterovho vrecka. Bolo to vo chvíli, keď ste sa nachýlili, aby ste mu naplnili pohár. Nebolo to fažko, lebo všetci hľadeli na orchestra.

— Ale prečo by som si želal Paulínu smrť?

— Azda kvôli peniazom... Povedali ste, že ste jej porúčník. Paulína bude čoskoro plnoletá a možno... iste sa vydá. Neviem, či ste zabili svoju ženu preto, že mala pomer s Carterom, alebo či spáchala samovraždu. V každom prípade vám jej smrť vnučila myšlienku, ako by ste sa mali zbaviť Paulíny.

Burton Russel, červený od jedu, vstal zo zložky a zvrieskoval:

— Prekliaty belgický ľucháč!

Poirot mu neodvetil. Keď Russela odvedli, opýtal sa Paulíny:

— Vy ste mi telefonovali?

— Áno... Russel bol veľmi vzrušený, keď pripravoval toto stretnutie a bolo mi to podozrivé. Pravdaže, netušila som, že by on... mňa... Obávala som sa, že sa bude chcieť pomstistiť Carterovi.

— A ja som prišiel, lebo som zacítil vo vašom hľase strach. Spočiatku som si nebol istý, či ste mi telefonovali vy, ale neskôr som si uvedomil, že ste to museli byť iba vy. Iba vy a Russel ste vedeli, že na stole budú žlté kosatce...

Preklad: E. MÍLKOVY

LIPNICA WIELKA

SZANOWNA REDAKCJO

Będąc stałym Waszym czytelnikiem interesuję się przede wszystkim publikacjami dotyczącymi ruchu kulturalnego regionu orawskiego, którym to na łamach Waszego pisma poświęcono dość dużo miejsca.

Jestem mieszkańcem Lipnicy Wielkiej i zainteresowaniem śledzę stale rozwijający się proces aktywizacji wsi tak pod względem gospodarczym jak i kulturalnym. Duża w tym zasługa miejscowych czynników społecznych, kół, stowarzyszeń — między innymi Stowarzyszenia Czechów i Słowaków jak również Koła Związków Młodzieży Wiejskiej, które powstało na terenie Lipnicy Wielkiej niedawno, a już może się poszczycić pewnymi osiągnięciami natury kulturalnej.

Na zakończenie karnawału Koło ZMW — pod przewodnictwem Tadeusza Pakosa zorganizowało wieczornicę tańcząną, którą wszyscy ocenili jako udaną i pozytywną imprezę.

W krótkiej mowie wygłoszonej na początku wieczornicy Przewodniczącego Koła — Tadeusza Pakosa — wyraził on życzenie nawiązania współpracy ze wszystkimi organizacjami społeczno-kulturalnymi działającymi na terenie wsi — między innymi ze Stowarzyszeniem Czechów i Słowaków, aby wspólnym wysiłkiem przyczyniać się do rozwoju pięknego orawskiego regionu. Życzenie to spotkało się z entuzjastycznym poparciem ogółu młodzieży, gdzie nie zabrakło również mego głosu.

STANISŁAW SKOCZYK
LIPNICA WIELKA

OD REDAKCJI:

Podobną inicjatywę chętnie powitamy we wszystkich wioskach Orawy i Spisza. A może napiszecie nam o planach pracy Waszego Koła ZMW.

PRZYWARÓWKA

Chcemy was poinformować, że aktív našej klubovne si začínil vo februári mládežnícke krúžky: recitačný, spevácky a humoristický. Recitačný krúžok vedie Florián Kramár, spevácky — Aniela Gombarčíková, humoristický — Andrej Kucek. Tieto Krúžky existujú len niekoľko týždňov a už majú nacvičených veľa zaujímavých pesničiek, bánskí či humor.

Treba spomenúť, že veľkou pomocou pre spevácky krúžok je mladučký nadaný harmonikár Andrej Karkoška.

J. M.

OMLOUVÁME SE

V čísle 2, z února tr. na osmé strane v seznamu osob vyznamenaných Odznakem Tisíciletí polského štátu pri pôsobnosti dvaciatich ľet existence a pôsobnosti KSČaS v Poľsku jsme uvedli jméno JERZYHO ZAGORSKÉHO, mimo VÁCLAVA LUŠCIŃSKÉHO, ktorý tento odznak obdržel. Prosíme oba krajanov i všechny naše čtenáre o prounutí nám této nepresnosti. K svedomí všem uveřejnili na podstavě informace predané našej redakci.

PROGRAM ČINNOSTI KSČaS

27. februára tohto roku sa konalo v Krakove zasadnutie prezidia Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Predmetom jednania bolo zhodnotenie priebehu osláv dvadsaťročia Spoločnosti a schválenie programu pôsobnosti KSČaS na rok 1968. Tento program je teraz predmetom diskusii a konkretizácie v jednotlivých obvodoch a skupinách Spoločnosti. V tomto čísle uverejňujeme zprávy zo schôdzí na Spiši a Orave.

SPIŠ

10. marca 1968 konala sa v Nowej Bialej v miestnej klubovni pracovná schôdza Spišského obvodného výboru KSČaS. Aj napriek nepriaznivému počasiu prišli skoro všetci pozvaní hostia, dokonca aj z tých najvzdialenejších obcí: z Jurgowa, Falsztyna, Kacwina, Frydmana, Rzepiski, Łapsz Wyżnych, Krempach atď. Schôdzu otvoril predseda Miestnej skupiny KSČaS v Nowej Bialej krajana František Chalupka, ktorý pozval k prezidiálnemu stolíku J. Ondicu — tajomníka ÚV KSČaS, J. Mageru — predsedu Obvodného výboru KSČaS na Spiši, S. Moša — predsedu GRN v Nowej Bialej, J. Frankoviča — tajomníka GRN v Nowej Bialej, a A. Bryju — kultúrneho inštruktora na Spiši. Kr. Chalupka oboznámil prítomných s programom schôdze a odovzdal hlas predsedovi OV KSČaS J. Magerovi, ktorý v svojom referáte predstavil plán práce Spoločnosti na roky 1968-1970. Neskôr sa slova ujal krajana Ondica, ktorý podrobnejšie vysvetlil prítomným niektoré body pracovného plánu zdôrazňujúc, že v nadchádzajúcom období budeme veľa očakávať od našej mládeže. Zoznámil prítomných s akciou stavby Streíská zdravia diefaťa, ku ktorej by sme sa mali všetci pripojiť. V rámci osláv 10. výročia vydávania časopisu ŽIVOT i stredné slávnosti budú v Zelove. Navrh, aby v súvislosti s bližiacim sa svätkom 1. mája každá dedina v rámci Závazkov upravila si svojú obec.

V diskusií, ktorá sa neskôr začala mnoho krajánov podalo priam konštruktívne názory. Hovorilo sa medzi iným o otázkach škôl so slovenským vyučovacím jazykom, o reorganizácii národných výborov, o spoločenských činoch, v ktorých sa prítomní zaviazali jednohlasne pokračovať. Žiadalo sa, aby na slovenských školách pracovali učitelia, ktorí skončili slovenské lycium v Jablonke, pretože najlepšie poznajú slovenský jazyk a nakoniec, aby ôsme triedy boli tak na polských ako aj na slovenských školách. Nakoniec sa ešte zhodnotili záverečné oslavu XX. výročia existencie KSČaS v Poľsku a shvátil plán práce Spoločnosti pre nadchádzajúce obdobie. Zároveň sa určilo, že budúca schôdza OV KSČaS na Spiši sa uskutoční v Jurgove. Tradičná vatra v súvislosti s 50. výročím vzniku Československej republiky bude v Rzepiskach a turnaj ŽIVOTA vo Frydmane.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

ORAVA

V Jablonke sa 17. marca tohto roku konala pracovná schôdza Oravského výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov

a Slovákov v Poľsku. Zúčastnili sa jej všetci predsedovia miestnych skupín z Oravy, predseda Obvodného výboru KSČaS Ján Kovalík a tajomník ÚV KSČaS Ján Ondica. Z pozvaných hostí zavítali: prvý tajomník KP PZPR v Novom Targu Józef Nowak, tajomník KP PZPR v Novom Targu Tadeusz Barbachen tajomník KG PZPR v Jablonke Franciszek Chowaniec a veliteľ miestnej posádky MO Franciszek Stachura.

Obvodný výbor sa uznesol prijať návrhy obsiahnuté v referáte krajana J. Ondicu ako úlohy práce Spoločnosti v tomto a v budúciach rokoch až po rok 1970. Hlavný dôraz sa kladlo najmä na správne využitie možností aktív Spoločnosti a mládeže, „ktoľu musíme zároveň patričným výchovným pôsobením viesť správnu cestou, učiť lásku k vlasti, pripravovať k obrane-schopnosti — povedal krajana Ondica. — Potom naše úlohy budeme môcť úspešne plniť“. Patria k nim okrem iného: akcia v rámci príprav k V. siedzadlu PZPR, priprava k oslávám 25. výročia existencie Poľskej Ludovej republiky, aktívna účasť v príprave voleb do národných výborov a Snemu, učenie 10. výročia časopisu Život, organizačné podujatia pri príležitosti 50. výročia vzniku Československej republiky, zapojenie sa do akcie Ministerstva kultúry a umenia Turkus (turistika, kultúra, šport), podujatia pri príležitosti 25. výročia utvorenia Poľského vojska, ďalšia spoločenská aktivizácia členov našej organizácie, rozšírenie spolupráce so stranickými orgánmi a národnými výbormi a iné.

V rámci 1. májových záväzkov prítomní sa rozhodli previesť spoločenskými činnimi jarnej očistovaci akciu svojich dedín. Jednohlasne bol tiež prijatý návrh usporiadať pri príležitosti 10. výročia Života podobné turnaje, aký bol v minulom roku v Jablonke, s tým rozdielom, že takto turnaj sa usporiada v každej dedinke. S uspokojením musíme konštatovať, že členovia Obvodného výboru KSČaS správne pochopili význam a dosah návrhu utvorenia reprezentatívneho oravského divadelného krúžku, ktorého členmi by boli vedúci krúžkov z jednotlivých dedín. Ten-to krúžok bol by svojho druhu školením tých vedúcich, ktorí by potom v práci s vlastným krúžkom využívali nadobudnuté skúsenosti. Za miesto nacvičovania a stretnutí členov oravského krúžku prítomní prehlasovali Zubriču. Pri príležitosti 50. výročia vzniku Československej republiky bude v Rzepiskach a turnaj ŽIVOTA malo naocajúť poradí? Ved' naša práca, smerovala k tomu, aby „Zagóra“ mala naocajúť otvorenú cestu.

JURGÓW má sice lepšiu polohu ale či naocajúť? Počuvat. Vedia doň štátne cesta. Roku 1966 mala byť prevedená jej oprava a čiastočne aj prestavba. Mal to previesť Zarząd Eksplotacji Dróg Publicznych v Nowom Targu, ktorý sa aj obrátil do GRN v Czarnej Górze s prosbou, aby občania Jurgowa prispevali k tomuto podujatiju spoločenskými činnimi. Občana Jurgowa túto pomoc prisľúbili, — a potom svoje záväzky aj splnili. Prestavba cesty však nadálej trčí v mŕtvom bole. Prečo?

Aj keď záväzky Jurgovčanov neboli hocjaké, ved' odovzdali 270 m ornej pôdy, prieviezli 540 m³ kameňa, odpracovali 175 pracovných dní, ba slúbili, že v práciach budú nadálej pokračovať nič to však nepomohlo. Práca sa nevypohla z miesta. Nepomohla žiadost PGRN v Czarnej Górze poslaná na okres, nepomohli spoločenské činy v ktorých sa Jurgovčania priam prekonávali, obrat k lepšiemu nenastal. Dokonca z okresu prišlo nariadenie, aby vraj vyziesli kameň určený na stavbu cesty, lebo uskladnený pred hasičským skladiskom porušuje protipožiarne predpisy a okrem toho prekáža v autobusovej premávke atď., atď. Žiaľ musíme konštatovať, že takéto počinanie nepovzbudzuje k práci a znemožňuje akúkoľvek iniciatívu.

V RZEPISKACH majú najviac dôvodov k spokojnosti. V rokoch 1965-1967 sa vybudovala spoločenským činom protipožiarne vodné nádrž, ktorú dofinancoval PZUW, určujúc na tento cieľ 30 000 zlôtých, a s kľubovňou, na čo PGRN v Nowom Targu prispel s pomocou vo výške 28 000 zlôtých (za to bolo kúpené väpneno, tehlá piesok a pod.). Ostatné práce si vykonali sami občania. Tým by sme asi vyčerpali túto otázkou.

Vieme že na Spiši a teda aj u vás obyvatelstvo patrí k poľskej a slovenskej národnosti. Či pri vykonávaní spoločenských činov vidíte nejaký rozdiel? Kto je iniciatívnejší?

Podľa mňa, v tomto prípade neexistuje žiadny rozdiel. Všetci sú si vedomí, že pracujú pre seba, pre nás všetkých, bez ohľadu na to, či sú to Slováci či Poliaci. Dodávam iba toľko, že kedže väčšina obyvateľov našej GRN patrí k slovenskej národnosti hodnota ich záväzkov je väčšia. Iniciatíva je však rovnaká, všetci sú veľmi ochotní.

Dakujem vám veľmi pekne a zároveň prajem veľa úspechov vo vašej práci a pri prekonávaní prekážok, ktorých je u vás zatiaľ ešte hodne.

ROZPRAVAL: A. BRYJA

ZELÓW

Dne 9. března 1968 kulturní oddelení WRN v Lodži zakoupilo pro kulturní místnost Společnosti v Zelově televizor značky „Seherezáda“ za 13 300 Pzl. Výbor Oddílu KSČaS v Zelově děkuje touto cestou jak nejsrdečněji vedoucímu kulturnímu oddelení WRN v Lodži s Bolesławowi Urbanińskiemu za pokyn k nákupu uvedeného televizoru a paní Pilichowské, zást. ved. kulturního oddelení za milé a srdečné vyřízení celé záležitosti. Chtěli bychom také poděkovat vedoucímu oddelení pro vnitřní záležitosti a odboru společenského s Aleksandrem Rybałkowem za jeho intervence v kulturním oddelení jak rovněž vedoucímu kulturního oddelení WRN v Łasku s. Józefu Rogusovem za pomoc ve včeti zakoupení televizoru.

Výbor Oddílu KSČaS v Zelově slibuje, že se bude snažit, aby plněním svých povinností splácel dluh všeobecnosti vůči nadřízeným i oblastním úřadům. Česká národnostní menšina, sídlící na území lodžského vojvodství, je vděčná za mnoho dobrého, za srdečný poměr ke všem společenským a kulturním otázkám jak úřadu a oddělení pro vnitřní záležitosti a kulturnímu oddelení vojvodství, tak i okresního národního výboru. Za veškerou pomoc srdečně děkujeme.

VÁCLAV LUŠCIŃSKI

J. R. MATEJKA V ZEMREL

Dne 5. března 1968 zemrel ve vojenské nemocnici v Lodži ve věku 50 let člen naší Společnosti Jan Rudolf Matejka. Pohreb se konal 10. března na evangelicko-reformním hřbitově v Zelově. Zemrelý byl aktivním členem Společnosti, členem smíření komise ÚV KSČaS v Poľsku, radním města Zelowa a členem výboru Tkaleckého družstva v Dlutowě v ok. Łask v němž pracoval. Byl svědomitý a kolegiální na každém úseku své práce. Čest jeho památky.

ROZHĽAD S PŘEDSEDOM PGRN V CZARNEJ GÓRZE

Súdruh predseda, čo by ste namohli povedať o problémoch, fažkostach a vôbec plánoch do budúcnosti vášho PGRN?

K nášmu PGRN patria tri obce: Czarna Góra, Jurgów a Rzepisko. Bude snad lepšie keď si pohovoríme o každej obci osve. CZARNA GÓRA, aká iste viete vyzerá ako keby bola rozdelená na dve časti. Rozdeluje ju kopec, ktorý sa volá „Zagóra“, a podľa nej niekedy tak nazývajú aj druhú časť obce. No nechajme však geografiu a prejdime na bežné problémy. Czarna Góra bola zelektrofikovaná ako jedna z prvých obcí na Spiši. Zo začiatku bolo sice veľa nárokovaní, že vraj treba veľa platiť (lebo asi 8000 zlôtých), a k tomu ešte kopat jamy, rozvážať stopy a pod. Dnes by ľudia boli schopní dať za to až 20 000 zl. a nebolo by to veľa. Vráfme sa však ku kopcu „Zagóra“.

Obec od strany Jurgowa má pomerne dobré autobusové spojenie s okresom, avšak od trybíšskej strany je úplne odrezaná od sveta. To, čomu sa hovorilo cesta, bolo bahnitou cestičkou, ktorá nevyšľala ani počas najväčších suchot. Tažko sa dalo prejsť vozom. O sanitke v prípade potreby nebolo ani reči. Túto záležitosť treba bolo súrne vyriešiť. Obrátili sme sa teda na okresný národný výbor, aby dofinancoval naše podujatie, ktoré sme začali spoločenskými činnimi a priznal nám 50-percentnú pomoc vo forme strojov potrebných pri výstavbe cesty. Koncom roku 1967 trojkilometrový úsek cesty Trybsz — Czarna Góra bol dokončený.

Mohlo by sa teda povedať, že „Zagóra“ má spojenie so svetom, že... Skutočnosť je taká, že tých 40 osôb, ktoré pracujú v Nowotarských závodech, chodí každý deň do práce sice nie po blate, ale naďalej peši. Horšie je s tými, ktorí pracujú na druhú smenu. Však si len predstavte čo znamená premeriavať neskoro v noci, 3—4-kilometrový úsek. Každý deň. Snad nám redakcia ŽIVOT niečo poradí? Ved' naša práca, smerovala k tomu, aby „Zagóra“ mala naocajúť otvorenú cestu.

JURGÓW má sice lepšiu polohu ale či naocajúť? Počuvat. Vedia doň štátne cesta. Roku 1966 mala byť prevedená jej oprava a čiastočne aj prestavba. Mal to previesť Zarząd Eksplotacji Dróg Publicznych v Nowom Targu, ktorý sa aj obrátil do GRN v Czarnej Górze s prosbou, aby občania Jurgowa prispevali k tomuto podujatiju spoločenskými činnimi. Občana Jurgowa túto pomoc prisľúbili, — a potom svoje záväzky aj splnili. Prestavba cesty však nadálej trčí v mŕtvom bole. Prečo?

Aj keď záväzky Jurgovčanov neboli hocjaké, ved' odovzdali 270 m ornej pôdy, prieviezli 540 m³ kameňa, odpracovali 175 pracovných dní, ba slúbili, že v práciach budú nadálej pokračovať nič to však nepomohlo. Práca sa nevypohla z miesta. Nepomohla žiadost PGRN v Czarnej G

...ZO VŠETKÝMI PRACUJÚCIMI, KTORÍ VERNE SLÚŽIA NAŠEJ SOCIALISTICKEJ VLASTI

„Obvodný výbor Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Orave v mene všetkých členov Spoločnosti odsudzuje inšpirátorov posledných udalostí, zneslávencov politických dobrodruhov a sionistov, ktorí prišli dlho využívali dôveru ľudovej vlády. Žiadame ich okamžité odstranenie z verejného života.

Zároveň konštatujeme, že pevne stojíme na strane našej strany a hlásime podporu jej prvému tajomníkovi, súdruhuovi Władysławovi Gołukovi.“

KREMPACHY

L'UDOVÉ KROJE

Krempašský kroj je spisťanským krojom, obmenou trybšského, s ktorým ho spája veľa ozdobných prvkov. Tieto prvky sú však chudobnejšie ako v trybšskom alebo dokonca aj v zakopianskom kroji.

Muži nosia dlhé súkenné nohavice, tzv. „portky“ z hrubého bieleho súkna, vlastnej, domácej výroby. (Dnes sa však tento kroj nosí už veľmi zriedkavo a obliekajú ho prevažne starší). Nohavice sú úzke, dolu rozšiaté. Pozdĺž bočných šívok sú výšivky, tzv. „oblamky“. Tieto ozdoby sú červeno-tmavomodré, alebo červeno-čierne, na rozdiel od skalného Podhalia, ktoré má tmavomodré ozdoby. Na biele pláteniu košelu, domácej výroby, obliekalo sa kožuch bez rukávov — „serdak“, ktorý mal ozdoby našité z kože inej farby (červenej, purpurovej, zelenej). Umiestnené boli na pleciach kožucha a na predu pozdĺž klúčnej kosti. Na vrchu sa nosila huňa, ktorá sa tu nazývala „sukmanou“. Je dlhšia od zakopianskej, lebo siaha až po kolenná. Huňa je obyčajne z tmavohnedého súkna. Hlava je prikrytá klobúkom s charakteristickou strechou ohnutou hore. Klobúky boli najčastejšie čierne. Neskôr klobúky mali strechu opustenú dolu, stred zohnutý a najčastejšie zelenej farbou so stuhou širokou 4 cm, ktorou zeleni mala iný odtieň. Obuvou boli krpce z mäkkej kože ušité mestným obuvníkom. Snúrované boli remeňami, ale bez kovových ozdob.

Zenský kroj sa skladá zo širokej sukne, natrvalo upevnenej so živôtikom. Túto sukňu nazývajú „burkou“. „Burky“ sú šité z pekného materiálu kanafasu a preto ich volajú „kanafoskami“. Výstrih z predu zakryvala zástera, tzv. „fartuch“, vyrobená z bieleho lesklého materiálu (so vzorkami), zo spodu zakončená čipkou, a viazaná vzdútu stužkami na dve mašličky. Stužky boli najprv zložené a potom žehlené. Košeľa boli šité z bielej látky, bohatu zberané do záhybov a zdobené čipkami. Na košeli sa obliekalo tesný živôtik, ktorý bol ozdobený čipkovým lemom. Na hlove bola šatka, najčastejšie s vlastnoručne vyšivanými vzornimi a kvetami. Pod šatkou vydaté ženy nosili pekne vyšivaný čepiec, ktorý vystaval v tvare trojuholníka. Na nohách ženy nosili punčochy, tzv. „štrym-

V souvislosti s udalostmi na Varšavské universite my Česi, ako národnostná menšina, sídlíci na území lodžského vojvodství a organizovaní v Kultúrnej Společnosti Čechů a Slováků v Polsku, Oddíl v Zelově, nesouhlasíme s útočnými vystoupeniami organizovanými proti naši strane a lidové vládě a žádáme, aby provinilci byli tvrdě potrestáni. Jsme věrní idei hlásné Polaskou sjednocenou dělnickou stranou a lidovou vládou a důsledně ji podporujeme.

fle“ a krpce (neskôr vysoké topánky, hore zdobené červenou kožou). V zime zase vysoké topánky, ktoré boli hore zdobené ornamentom. Na ramenach v zime nosili hrubé šatky („odževačky“). V lete naproti tomu tenké, nevelké šatky, tzv. „chajtky“, ovelaťahšie.

Prvkom odlišujúcim vydaté ženy od slobodných dievčat bol čepiec a dnes účes. Slobodné dievčatá nosia vrkoč, do ktorého vpletávajú farebnú stužku a viažu na dve mašličky. Vydaté ženy naproti tomu vrkoče okrúcajú okolo hlavy. Tento úkon sa volá čepenie.

Opisaný kroj, z výnimkou čepca a farebného živôtika, ktoré sa nosia iba na svätiny a väčšie regionálne slávnosti, sa pomerne často používa dodnes.

JAN KRIŠÍK

ODPOWIADAMY:

JAK UBEZPIECZYĆ BYDŁO I KONIE

Dość często powodem upadku gospodarstwa jest losowe nieszczęście. Wystarczy, že zachoruje koń lub krowa i nie udziela w porę pomoc lekarza weterynarii powoduje konieczność uboju i straty dla gospodarstwa.

Powiatowe rady narodowe, mając na uwadze warunki ekonomiczne i agrozootechniczne, dokonują wyboru odpowiedniej zasady ubezpieczenia

bydła i koni. Ubezpieczenie to obejmuje zwierzęta hodowlane w wieku od 1 roku. Powiatowa rada narodowa może uchwalić przeprowadzenie ubezpieczenia w dwóch sposobach: albo według normalnych sum ubezpieczenia, albo indywidualnych sum ubezpieczenia.

Pierwszy sposób polega na ubezpieczeniu według jednakościowych sum dla wszystkich zwierząt w powiecie to jest od 40 — 70% wartości rynkowej. Drugi sposób daje możliwość rolnikowi ustalenia wysokości sumy ubezpieczenia dla każdego zwierzęcia oddzielnie w granicach 70% wartości danego zwierzęcia. Indywidualne sumy ubezpieczenia są ustalone w I kwartale każdego roku podezas obowiązkowego ubezpieczenia zwierząt.

O wysokości sum ubezpieczenia decyduje właściciel zwierzęcia. W razie niemożności dojścia do zgody, PZU ustala sumę ubezpieczenia w wysokości 50% wartości rynkowej zwierzęcia. Przy ustalaniu wartości zwierzęcia rolnik powinien podać wiek zwierzęcia, informacje o jego stanie zdrowia i leczeniach w poprzednich okresach. Ważne jest podanie prawidłowego wieku zwierzęcia, gdyż celowe wprowadzenie w błąd przeprowadzającego rejestrację powoduje powstanie trudności przy ustalaniu odzakodowania. W toku rejestracji należy dopilnować, aby wszystkie bydło i konie powyżej 1 roku były wpisane do rejestru. Nieprzestrzeganie tego wymogu powoduje zmniejszenie odzakodowania o 50%.

Piszemy o tym dlatego, że czytelnik z pow. Nowy Targ z mieszkańcami wsi Rzepiska interesował się tym zagadniem.

LISTY ZO SLOVENSKA

„DUNAJECKÝ MOST“

Dunajec je akýmsi mostom, ktorý zbraňuje národy. Tu si dávajú randesouveni nielen milovníci vodného športu, ale aj početní turisti, pre ktorých sa stáva jazda na gorských pltiach vyhľadávanou atrakciou. Dunajec užatáva nejedno priateľstvo. Tu sa stretáva Poliak s Čechom a Slovákom, Rus s Američanom, Nemeč s Maďarom, Francúz s Angliačom a ľudia rôznych národností, pletí a farby.

Všetkých tu vedú spoločné pohánky za romantikou, ktorú poskytujú čarokrásne scenérie malebných Pienin a jeho okolia. Na Dunajci sa usporiadala tohto roka už XV. ročník Medzinárodného pieninského slalomu, najväčšia športová udalosť Zamaguria. Medzi početnou rodinou vodákov tu nechybajú ani pretekári z Poľska, ktorí si vedú veľmi úspešne v tomto športovom zápolení. Pieninský vodný slalom usporadúvajú naši organizátori obyčajne koncom júna a začiatkom júla.

Veľký záujem turistov je aj o plnenie po vlnách Dunajca, ktorý delí Červený Kláštor od Sromoviec Nižných iba skok. Dozvedáme sa, že poľskí fisiaci prepravili na gorských pltiach v minulom roku vyše 200 tisíc turistov, zatiaľ čo pltnici v Červenom Kláštore iba niečo vyše 6 tisíc. Nie je by z našej strany nebol o plnenie záujem, ale nie je tu dobré vybavený pltnický park. Chýbajú plete a pltnici. Tohto roka sa počet turistov, ktorí majú záujem o plnenie môže u nás zvýšiť, pretože sa pltnický park rozširuje z troch na desať súprav (päťtoriek).

Poľskí turisti, ktorí sa plavia po Dunajci a všetci tí, ktorí navštívia Červený Kláštor majú nemalý záujem o to, aby sa pri plavbe mohli zastaviť s pltnami na našej strane.

Chcú poznat Červený Kláštor, navštíviť jeho múzeum, využiť poľostinských služieb Tatranských hotelov a oddychnúť si počas plavby v Pieninách. Ždá sa, že ich túžby a želania sa splnia. Požiadavka bola predložená cez Krajský národný výbor, Komisiu pre obchod a turistiku v Košiciach na Vládny výbor pre cestovný ruch Ústrednej colnej správe v Prahe. Musela by tu byť v Červenom Kláštore smenáren na peniaze a colník.

Veľkým prínosom pre poznanie pohraničných dediek Poľska, v ktorých žijú skupinové menšiny Slovákov stane sa vodné dielo, ktoré sa začne budovať na Dunajci pri Nedeckom hrade a Sromowiecach Wyżnych. Budú to dve vodné hrádzne a jedna z nich pri Sromowieciach Wyżnych sa bude dotýkať našho územia.

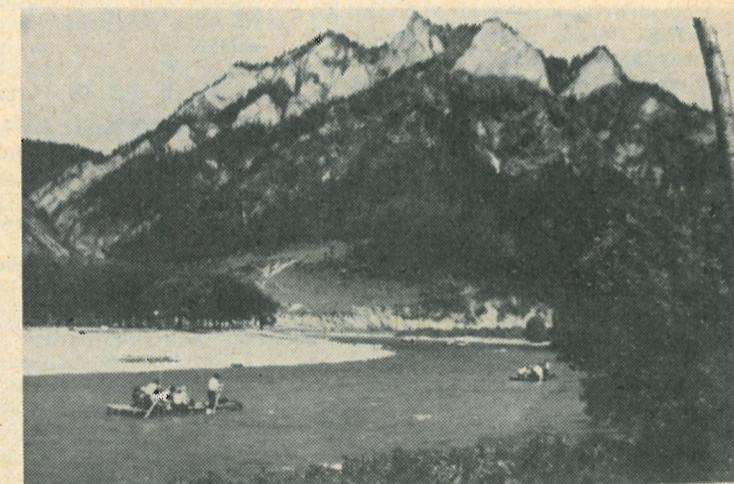
V tejto súvislosti sa rozvíja spolupráca medzi Poľskom a Československom. Komisia vytvorená pre spoluprácu na hraničných vodách, žačala pracovať už v októbri roku 1964.

Nové hrádzne na Dunajci budú predovšetkým chrániť údolie Dunajca pred povodňami a znížia tiež vodný stav Wisly, ktorej najhorozivejším prítokom je práve Dunajec. Druhým cieľom výstavby priehrad bude zvýšenie minimálnych prietokov, ktoré sa zvýšia až šesťkrát. Trefou hlavnou úlohou priehrad bude výroba elektrickej energie. Jedna elektráreň bude pri samej hrádzi v Niedzici, druhá, menšia, pri vyrównávacej hrádzi v Sromowieciach Wyżnych. Tým sa zlepšia podmienky aj pre plnenie, pretože sa upraví stav hladiny. V pohraničných obciach sa iste počítá so sprievyselním tejto oblasti, a to nás osobitne teší.

ostatných okresov v našej republike. V Popradskom okrese dojde konkrétnie k vytvoreniu nového okresu so sídlom v Staré Lubovni. Celkovo bude k nemu patriť 34 obcí. Medzi nimi budú aj zamagurské obce ako: Haligovce, Veľká Lesná, Lesnica, Veľký Lipník a Stráňany.

POPRAD-ZAKOPANE

Nemalo práce a starosti majú krajské a okresné orgány vo Východoslovenskom kraji s prípravami bližiacich sa lyžiarskych majstrostiev sveta v klasických disciplinach, ktoré sa uskutočnia vo Vysokých Tatrách. Do roku 1970 treba bude zainvestovať 54 miliónov korún a výstavbu športových objektov najmä v tatranskej oblasti, aby pretekári a športová verejnosc naši tu podľa možnosti všetko potrebne. Jedným z dôležitých problémov pri usporiadani MS 1970 bude ubytovanie účastníkov. Aj napriek tomu, že sa do roku 1970 postavia ďalšie nové hotely a iné ubytovacie zariadenia nebude to ani zdáľka staťť. A tak ubytovacia komisia pri ONV v Poprade sa snaží vyriešiť tento problém v spolupráci s občanmi, ktorí by prebytok účastníkov ubytovali vo svojich súkromných bytoch. Najbližšie zasadnutie tejto komisie sa konalo v Zakopanom, kde sa na základe poľských skúseností z MS v lyžovaní oboznamovala s organizáciou ubytovania. V prípade, že by sa nenašlo dosť ubytovacích prostriedkov v slovenských Tatrách, s pomocou by prišlo Zakopane. Na MS 1970 počítala sa s účasťou 500 — 600 pretekárov, asi 500 akreditovaných zahraničných novinárov,

Pod masívom Troch kôrňa v Pieninách

NOVÉ OKRESY

V júni tohto roka budú v Československej socialistickej republike voľby do zastupiteľských orgánov všetkých stupňov. Predvolebné obdobie sa teda vyznačuje predovšetkým hodnotením práce poslancov národných výborov všetkých stupňov, vytyčením úloh volebného programu pre nastavujúce obdobie, zo stavovaním listín kandidátov, prejednávaním a schvávaním týchto listín na verejných schôdzkach. A nie je tomu inak aj v Popradskom okrese na Spiši. Venuje sa tu voľbám veľkú pozornosť, vedú úspešný rozvoj dediny alebo mesta a jeho napredovanie bude predovšetkým závisieť od práce poslancov v národných výboroch.

Predvolebné obdobie je zároveň aj prípravou pre územnú reorganizáciu, ku ktorej má dôjsť hneď po voľbách. Tak napríklad vo Východoslovenskom kraji sa má vytvoriť päť nových okresov: Košice mesto, Stará Lubovňa, Svidník a Košice okres.

Vytvorením nových okresov sa sleduje vyzdvihnutie zaostalých oblastí na úrovni

10 — 15 tisíc divákov pri bežeckých disciplinach a asi 70 tisíc divákov pri súťaži v skokoch na lyžiach.

Mládež z celej republiky nevynímajú ani mládež zo Spiša podporuje hnutie Alweg. Čo je to Alweg? Redakcia mládežníckeho denníka Smeňa prišla totiž na myšlienku, aby Vysoké Tatry mali reprezentančnú dopravu. V súvislosti s tým sa vypracovala koncepcia na rekonštrukciu tatranskej trate. Smeňa totiž navrhuje, aby sa miesto rekonštrukcie vybudovala moderná železničná dráha typu Alweg. Tým by sa zrýchliala preprava osôb do Vysokých Tatier a súčasne by sa zmenšilo zafáženie doterajšej dopravy. Alweg má už otvorený účet v banke a na jeho konte napĺňajú fažké tisíce. Prispievajú organizácie, závody, podniky, školy a aj jednotlivci. Alweg má byť stavbou mládeži vo Vysokých Tatrách pred bližiacimi sa MS 1970.

FRANTIŠEK SOSKA
správca múzea
Červený Kláštor
okres Poprad

POL'NOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

Rozprávame sa s predsedom ONV v Nowom Targu
súdruhom T. Timofiejczykom

Intenzifikácia pol'nohospodárstva

Celý rok 1968 bude pribiehať v znamení aktívnej činnosti všetkých členov KSCAS, plnenia konkrétnych úloh na úseku kultúry, eze leto najmä na úseku výstavby a rozvoja pol'nohospodárstva a spoločenských činov, o ktorých Život bude informovať prostredníctvom svojich dopisovateľov.

V tomto článku chceli by sme upozorniť našich čitateľov na úlohy, ktoré si na tento rok vytýčil Okresný národný výbor v Nowom Targu. Zašli sme preto na národný výbor s niekoľkými otázkami, na ktoré nám odpovedá predsedca ONV, súdruh TEOFAN TIMOFIEJCZYK:

„Ulohou národného výboru v tomto roku bude okrem iného ďalší rozvoj a intenzifikácia pol'nohospodárstva celého Nowotarského okresu a teda aj oblastí Spiša a Oravy. Pozdvihnutie pol'nohospodárstva tohto okresu na vyššiu úroveň môžu zabezpečiť predovšetkým rôzneho druhu investície, spojené samozrejme s týmto odvetvím národného hospodárstva.

Snažíme sa získať pre tieto ciele podľa možnosti najväčšie finančné prostriedky. Vítame iniciatívu mestských národných výborov, ktoré venovaním vlastných prostriedkov a organizovaním spoločenských činov pomáhajú nám v tejto práci. Poskytujeme im v tom všeobecnom pomoc. Chcel by som to ešte zvýrazniť konkrétnou číslicou. Na práce prevádzané verejným činom už teraz máme sumu 3 milióny 400 tisíc zlôtých a ako viem zo skúseností z minulých rokov, určite sa nám podarí získať naviae ešte 75% tejto sumy. Teda stavba ciest, veľmi dôležitá zložka nášho hospodárstva, prevádzaná najmä spoločenským činom a ktorú vždy dofinancovujeme bude aj v tomto roku nadalej poprednou otázkou. Budú to úspeky:

Nova Biala — Bialka, Krempachy — Dursztyn, Niedzica — Kacwin, Trybsz — Czarna Góra, Lipnica Wielka — Kiczory, Piekielnik — Podszkle. V tomto roku sa musí tiež skončiť stavba hasičského skladu v Chyžnom.

Naše plány, ktoré sme si vytýčili a ktoré v tomto roku musíme splniť idú v troch základných smerech: stavba štátneho verejných budov, elektrifikácia a stavba vodovodov. Dva prvé body sú pokračovaním práce z minulých rokov. Sú to presne vymedzené úspeky: výstavba administratívnej budovy v Lipnici Wielkej, vodohospodárskej budovy (wodomistrzowskiej) v Jablonke, dokončenie výstavby školy v Orawke a vybudovanie gastronomických pavilónov v Jablonke i Zubrzyci.

Elektrický prúd obdrží v tomto roku 7 dedín: Dębno, Dział, Frydmann, Łapszanka, Pieniążkowice, Ratulów a Stare Bystre. (Bohužiaľ čo sa týka Piekielnika národný výbor ešte nedostal odpoveď z nadriadených orgánov — poznámka autora).

Dalším krokom v rozvoji pol'nohospodárstva v našom okrese je zavádzanie vodovodov. Prvými na Spiši, ktorým štát poskytne túto technickú výmoženosť budú Krempachy. Predvída sa, že tohto roku vypracuje Riaditeľstvo vodného stavebnictva v Krakove technickú dokumentáciu a na budúci rok sa začne konkretnej realizácia návrhu.

To sú hlavné body plánu našej práce na rok 1968 v smere ďalšej intenzifikácie pol'nohospodárstva Nowotarského okresu. Samozrejme, okrem toho budeme musieť vysvetliť veľa pálčivých, možno menších, záležitostí, ktoré sa môžu vyskytnúť v priebehu tohto obdobia a prenieť ich okamžitú realizáciu."

ZAZNAMENAL JÁN GRIGLÁK

bo supertomasovkou. Výskumy ukážali, že polievanie hnojnicou zvyšuje úrodu o 27 q z 1 hektára. V účinnosti hnojnice prevyšuje dokonca liadok (saleta).

Lúku môžeme polievať hnojnicou hned po poslednom skosení, a pastviny — po spásení. Robíme to preto, aby si rastliny stačili ešte pred zimou zobrať výživné zložky obsiahnuté v hnojnice a vytvoril na jar silné, zdravé výhonky. Ďalšiu dávkou hnojnice môžemo dať po zakončení pol'nohých práce, veľmi neskoro na sneh. Najľahšie je polievať, v daždivé, pošmurné a bezveterné dni.

V horských oblastiach, v ktorých hospodárstva majú malo slamy určené na stelivo, zvieraci hnoj, rozprštený vo vode sa polieva na ornú pôdu v podobe tzv. hnojovice. Jej účinok je podobný ako hnojnice, ale ju treba rozlievať vo väčšom množstve, teda asi 50 tisíc litrov na 1 hektár.

(per)

neumývané alebo nečistené a bez nejakých cudzích zápacích. Váha každého z nich musí mať viac ako 40 gramov. Na založenie takého hydináreň roľnícka banka dáva úver vo výške 20 tisíc zlôtých. Tieto peniaze sú určené na stavbu alebo prestavbu kurínov, nákup umelých kvočiek a iného zariadenia. Splácanie úveru je rozložené na 5 rokov s 3-percentným úrokmi za rok. Roľníci, ktorí si chcú založiť väčšiu hydináreň tzv. farmu s 200 nosnícami obdržia väčšie úvery vo výške do 80 tisíc zlôtých, ktoré môžu splácať v priebehu 10. rokov.

Podľa našich výpočtov dobre vybavený hydináreň dáva hospodárstvu nie menšie príjmy ako chov ošípaní. Výkupné ceny slepačích vajec sú už od dátyna veľmi prospiešné a sám chov do 600 nosníkov nepodlieha zdaneniu.

V podmienkach dedín na Spiši a Orave mohol by to byť veľmi prospešný zdroj príjmov pre viaceru slabšiu hospodárstiev. (pd)

Jarné polievanie hnojnicou

Ked chceme, aby tráva a iné rastliny rýchlo rastli na lúkach a pastvinách treba ich hnojiť, pretože sama voda, ktorá je v období rastu rastlín veľmi potrebná, nestačí. Nevyhnutné je tiež hnojenie nielen umelým ale aj domácimi hnojivami, medzinám aj hnojnicou. Hnojnice je preto dobrá, že dodáva rastlinám okamžite pôsobiace a rýchlo prijímané živiny. Ale nezabúdajme, že hnojnice je jednako jednostranným hnojivom, obsahuje iba dusík a draslič. Chýba v nej dôležitá zložka — fosfor.

Na základe pokusov vedci vypočítali, že v 10. tisících litrov hnojnice sa nachádza 22 kg dusíka, 48 kg draslička a iba 1 kg fosforu. Preto tiež hnojenie hnojnicou musí sa doplniť fosforečným hnojivom, teda superfosfátom ale-

Oboznámi sme našich čitateľov s dusíkatými (azotovými), fosforečnými (fosforovými) a draselínymi (potasovými) hnojivami. Ostáva ešte otázka vápnica pôdy. Totiž pozorované javy, týkajúce sa slabšieho využitia rastlinami minerálnych hnojív sa často spájajú s prílišným okyslením pôdy. Pre vápnenie je vhodné každé obdobie, teda aj jaro. Treba len davať pozor na možnosť vymiešania vápna s pôdou. Okrem toho vápnenie nemôže oneskoríť poľné práce alebo výsev.

Na jar treba vápníť čo najskôr, len čo pole vyschne a môžeme naň dôjsť vozom. Nevyhnutné je vysiať vápno niekoľko dní — asi 10 — pred zasiatím zrny, pretože súčasné zasiatia pôsobí škodivo na klíčenie. Zároveň treba pamätať na to, aby sme vápno nesiali do veľmi vlhkej pôdy alebo počas daždivého počasia. Túto zásadu musíme dodržiavať bezohľadu na druh vápna. Vápno dodané do mokrej pôdy musí byť dlhší čas na povrchu, keďže zákloky spojené s obrábaním pôdy v takýchto podmienkach hrozia zničením pestovanej kultúry.

Jarné vápnenie pôdy

Skoro na jar môžeme vápníť pôdu, určenú pod repu, jarú repku, jarú pšenicu, jačmeň (najmä vtedy keď sa doňho je ešte ďatelina), vŕbu, kukuricu. Netreba vápníť pod vlčí bôb a ľan, lebo zapričinuje zhoršenie kvality vláknna. Priame vápnenie pod zemiaky tiež nie je odporúčané, pretože je možnosť, že sa na lodyhách objaví nemoc zvaná zemiakovou prašivinou. Naproti tomu bez obavy možno zemiaky vápníť vtedy, keď už majú 10-15 cm výšku.

Co sa týka stupňa okyslenia a stavu súdržnosti pôdy treba vápníť pôdy ľahké, keď sú veľmi kyslé. Treba ešte dodať, že každý rok sa z jedného hektára vyplavuje od 300 do 3000 kg vápna v závislosti od druhu pôdy.

Pôdy s prostrednou súdržnosťou vápna pri veľmi kyslej reakcii. V prihorských oblastiach, takýto jav vystúpuje dosť často. V predaji sa nachádza

dza veľa rôznych druhov hnojivového vápna, ktoré sa delia na dva druhy — uhličitan vápenatý (wapno węglanowe) a kysličník vápenatý (wapno tlenkowe). Na všetky druhy pôdy a najmä lahšie, hodia sa hnojivá vápenaté uhličitanového typu, v ktorých vápník má pomalší účinok. Z toho typu hnojív možno stretnúť 50-percentný mletý vápenec (wapniak mielon), 40-50-percentný draselíny kriedu (kreda potasowa), 30-percentný plavéný kriedu (kreda jeziorna) atď.

Kde siať vápno a koľko? Aké polia treba vápníti? Na túto otázkou roľník si nájde odpoveď sám na mapách zhotovených chemicko-pol'nohospodárskymi stanicami, ktoré sa nachádzajú u šoltýsa. Stačí vyhľadať na nich svoju parcielu, potom pozemok, určený pre vápnenie, stupeň okyslenia alebo množstvo vápnenia.

Na ľahké pôdy treba používať iba uhličitan vápenatý v množstve 15 — 20 q na hektár. Pri siati toho istého vápna na pôdy prostrednej súdržnosti dávka musí byť väčšia, teda 20 — 30 q na ha. Nehovorím o fažkých pôdach, lebo na Spiši a Orave pôdy tohto druhu sa nestretáva.

Vápno netreba miešať, ani siať súčasne s amonným liadkom (saleta amonowa), síranom amónia (siarczan amónia) a superfosfátom. Všetky vápenaté hnojivá možno miešať pred siatím s dusíkatým vápnom (azotniak), tomasovkou (supertomasyna) a draselínymi soľami (sole potasowe).

Uhličitan vápenatý možno používať priamo pred navezením maštaľného hnoja, a dokonca aj naň, naproti tomu pálené vápno treba dôkladne vymiešať s pôdou pomocou kultivátora alebo fažkých brán. Treba ešte dodať, že nakolko jarné dávky sú trocha menšie ako obyčajne, preto nie je potrebné miešať vápno s celou vrstvou ornej pôdy.

Ešte jedno upozornenie. Vápnenie, prevádzkané plánovite poskytuje rastlinné možnosť lepšieho využitia výživných látok, ktoré má v zásobe pôda a tým aj získanie väčzej úrody. Vyžaduje to však nevyhnutnosť intenzívnejšieho hnojenia. (pd).

Mlieko a mliekársky priemysel

V dôsledku veľkého úsilia chovateľov — roľníkov rozširuje sa chov dobytku, zvyšuje sa dojivošť kráv a čo za tým nasleduje, zvyšuje sa tovarová výroba mlieka. Dokazuje to značný rast nákupu mlieka v poslednom období. V rokoch 1964-1967 nákup mlieka sa zvýšil z 3651 mil. litrov na 4833 mil. l, teda o vyše 32%. Tieto kladné javy vo výrobe a nákupovaní mlieka predpokladané na roky 1968-1970 (nákup mlieka roku 1970 sa odhaduje na 5300 mil. litrov) vyžadujú si rozšírenie technickej základnej mliekárského priemyslu a zlepšenie organizácie nákupu mlieka, pre zabezpečenie odoberania všetkého mlieka, ktoré roľníci ponúkajú. Je to o to vážnejšia úloha, že doteraz mliekárské družstevníctvo v niektorých oblastiach krajiny nedokázalo vykúpiť všetko mlieko od roľníkov, najmä v rokoch

1965 a 1966. Týka sa to predovšetkým Krakovského vojvodstva.

Mliekárské družstevníctvo vyvodilo z doterajších skúseností patričné uzávery a zlepšilo organizáciu nákupu mlieka, zväčšilo tiež spracovaciu kapacitu mliekárského priemyslu. V rokoch 1968-1970 sa na prestavbu a výstavbu existujúcich mliekárskych závodov určilo 5 miliard zlôtých oproti 3,5 mild. zl. v minulej päťročnici. V rámci týchto prostriedkov vystaví sa 33 mliekárskych závodov, 4 ústredné sýrárne a 6 veľkých objektov. Medzinám budú vystavené v Krakovskom vojvodstve 2 podniky: v Krakove a Zakopanom, ktorých spoločná ročná výrobná kapacita dosiahne 90 miliónov litrov.

Nové objekty v pláne 1966—1970 boli rozmiestnené v oblastiach, kde je najväčší deficit výrobnej schopnosti a kde sa očakáva prebytok mlieka, teda v zmeliorizovaných oblastiach a na plochách trvalých pastvín.

R. S.

nie zemiakov sa prevádzka vtedy, keď dosiahnu 20 cm výšku.

Treba sa prípraviť na zber sena a dáteliny. Predovšetkým treba doplniť a opraviť naradie pre sušenie — rôzneho druhu lešenia, pomysel o požičaní kosačky a mieste pre uskladnenie zrny. Obdobie zberu sena sa začína na koncom mája.

V máji sa bojuje s burinou. Pomáhajú nám v tom ničivé prostriedky: pielik, chwas-

ROL'NÍCKY KALENDÁR — MÁJ

fosfat), superfosfát a draselíny sol (sól potasowa).

Jaré obilie v prípade potreby sa hnojiť po vykľúčení dusíka, najlepšie amónium alebo vápenatým liadkom. Nedostatok dusíka je vidieť vtedy, keď rastliny majú bledoželenú farbu.

Najviac času sa venuje pestovateľským prácam. Na poli, kde sú posadené zemiaky treba ničiť tvrdú kôru a vyrastajúcu burinu pomocou lahlíckych a polotažkých brán. Keď už cukrová a kŕmná repa vychádza treba začať s obrábaním medzi rádkov, čím sa predpíše utvaraniu sa kôry a burinám. V máji sa tiež pretrháva repa a potom sa ju pohnú amonným liadkom. Prvé okopáva-

tox, krezamon, a abtypex, ktoré možno kúpiť v obecnom družstve. Nevyhnutné je ničenie vošiek na repě a zemiakoch. Na zemiakoch sa systematicky niči pásavku zemiakovú. V tomto čase sa postrekova ovocné stromky a kŕky (zelený púčok, ružový púčok aj po prekvitnutí). Treba si tiež pamätať, že pri hromadnom nákupu väpna v máji (celovagónne zasielky) dosáva sa o 8% vyššie zrávy ako v iných mestiacoch.

Co sa týka práce vo dvore, treba urobiť chýbajúce hromozvody a doplniť protipožiarne zariadenie. Hospodárske budovy — keď sa to neurobilo skôr — treba pobieliť. Nevyhnutné je prevedenie dezinfekcie v chlieve a kurine.

S. D.

ŽENY • ŽENÁM • PRE ŽENY • O VŠETKOM

Vlnený kostým s odzobnými vréckami a s páskom, ktorý sa končí nápadnou sponou. Model Venet.

Krátké večerné šaty z bieleho organtínu, s množstvom volánov a čiernym lemovaním. Model Diora.

MÓDA – 1968

KÝM MLÁDA DOSPEJE

Hygiena ústnej dutiny je pojmom veľmi širokým, viaže sa s profylaxiou zubných kazov, chorôb spojených so zubmi a vôbec sa neobmedzuje iba na čistenie zubov kefou.

*
Dávnejšie existoval zvyk myť nemluvňať ústnu dutinu prstom, na ktorý sa namotalo vatu. Tento zákrok bol nie len nepotrebný, ale ja škodlivý. Zapričíňoval poškodenie jemnej sliznice v ústnej dutine a spôsoboval rôzne infekcie, v dôsledku čoho mohol vzniknúť zápal ústnej dutiny.

Všetky zádky spojené s umývaním ústnej dutiny nemluvňaťa sú zbytočné. Ústna dutina kojencu je totiž umývaná veľkým množstvom vylučovaných slín a to úplne stačí.

Inak to vyzerá, keď už dieťatu vyrastnú zuby. Stádium vychádzania mliečnych zubov sa končí asi v dvadsiatom šiestom mesiaci života. Vtedy treba zvykať dieťa k tomu, aby začínaло žuvať tvrdé potraviny. Urýchľuje to vývoj čelustí a trením čistia sa aj zuby. Naproti tomu pokrmy z kaše nevplývajú na rozvoj čelustí, a okrem toho ostavajú v medzizubných priestoroch, čo zapričinuje vznik zubného kazu.

ODPOVEDÁME

PETRÍK JE NESMELÝ

Zuza P. píše: „Môj 6-ročný synček je zdravým, živým, dobre rozvinutým dieťaťom, ale znepokojuje ma jeho nesmelosť. Keď niekto k nám príde, Petrik uteká, schováva sa, neodpovedá na otázky, a

k tomu, aby zarecitoval nejakú báseň, ktorých toľko pozná, nemožno ho nakloniť. Ako prekonávať u dieťaťa túto nesmelosť, ved' o rok pôjde do školy?"

Drahá čitateľka! Často dos-pelí ľudia cítia sa v novom, cudzjom prostredí onesmeleňi, obmedzení. Nedívame sa teda malému dieťatu, ktorému sa ešte okrem toho káže recito-vat básne, spievať a vystato-vať sa tancom pred cudzími

Iuďmi, ktorých prvýkrát vidí. A keď ešte k tomu nahnevaní rodičia začnú dieťa zahanbovať, niekedy dokonca vyhrážať sa že nedostane žiadanú hračku, alebo že sa nepôjde hrať s vrstvovníkmi — u dieťaťa sa rodí obava, nesmelosť sa zväčšuje, rodia sa pochybnosti vo vlastné sily k dospelým. Dieťa potrebuje srdečnú starostlivosť a uznanie pre jeho osobnosť. Sú mu potrebné pochvály, ne-

Istujme mu teda tých pochváľ, keď si na ne zaslúži; keď zaslúži na pokarhanie nerobme to drasticky, zlostne a krikom, ale snažme sa po-kojne a mierne vysvetliť, prečo máme k nemu výhrady. V žiadnom prípade nemôžeme to robiť pri cudzích osobách! A okrem toho nepredkladajme dieťaťu príliš veľa požiadaviek, ktoré často nemôžete zdolať. Mali by ste úplne ináč zachádzať so synčekom!

— nepoužívať žiadne tresty, zahanbovanie. Buďte trpezlivá, láskavá a zhovievavá, lebo iba takýmito metódami dosiahnete postupne dobré výsledky.

nielen
pisatel'kam

VIEŠ,
ŽE ?

príliš tesné punčochy, tak isto ako tesná obuv, deformujú dieťaťu stopu? Nesmie sa teda vkladať dieťaťu punčochy, z ktorých už vyrástlo. Keď sa kupuje pre dieťa punčochy treba pamätať, aby sa prsty v nich mohli voľne pohybovať. Keď sa kúpi punčochy, ktorých stopy sú o 2 cm dlhšie od stopy dieťaťa, po praní budú

pozrime si dva modely, ktoré sa nám páčia.

JEMNÁ BIELIZEN z vlny, hodvábu, syntetických vláken neznáša nijaké mechanické namáhanie ani bežné pranie mydlom. Preto ju saponátovými prípravkami tak, že podľa návodu rozpustíme určitú dávku v určitom množstve vody, ktorá má byť najmenej 40°C teplá, jemnú bielizeň v roztoku iba ľahko stláčame. Po vypraní a vyplá-

chaní ju stočíme do uteráka a vytlačíme z nej vodu. Jemnú bielizeň nikdy nežmýkame!

OVOCIE — škvŕny na ťanových tkaninách, bavline a pracích látkach natierame citrónovou šťavou. Potom preperieme v mydlovej vode. Na hodváb a umelý hodváb použijeme roztok boraxu.

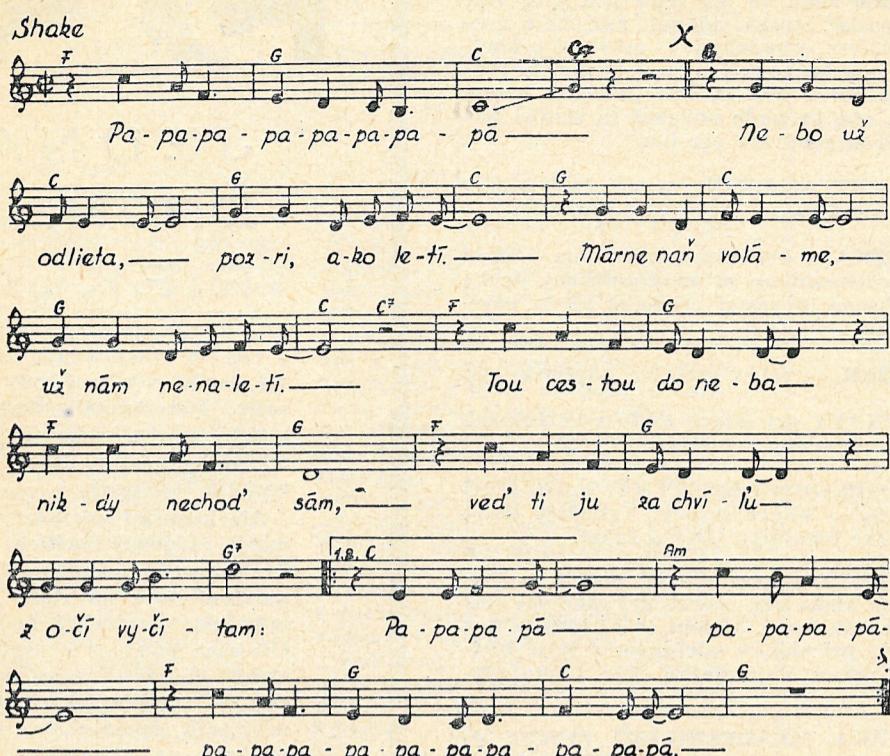
Satky uvádzané tradičným spôsobom pod bradou už celkom výšli z módy. To však neznamená, že by súčasne s tým bola klesla aj popularita šatiek. Zeny, tvory vynachádzavé prišli na rozličné iné spôsoby, ktoré sú krajšie i pôsobia mladistvejšie.

O tom sa môžeme presvedčiť aj na týchto záberoch. Na prvom obrázku je šatka uviazaná na spôsob čiapky: to zna-

mená, že ju uväzujeme na zátylku a visiacé časti sa jednoducho vsunú pod okraj.

Druhý model je o niečo komplikovanejší. Satku, štvorcovú, si položíme na hlavu, prvé dva konce prekrížime na zátylku a potom nad čelom uviažeme. Druhé dva konce zas uvádzujeme na zátylku. Tento spôsob, tzv. „Cleopatru“, vidíme na tretom obrázku z boku.

Cesta do neba

2. Nebo už odlieta,
pozri, ako letí.
Márne naň voláme —
už nám nenaletí.
Tou cestou do neba
nikdy nechod' sám,
ved' ti ju o chvíľu
z očí vyčítam:
Pa-pa-pa...

3. Nebo už odlieta,
s hviezdom ligotavou
a dolu na lúke
šepkáme si s trávou.

Tú cestu do neba
stále chceme nájsť.
Trávy sa nepýtaj.
Tráva musí rásť:
Pa-pa-pa...

4. Nebo už odlieta,
nám však neuleti.
Ved' dolu na lúke
so mnou dobré je ti.
Kto túži po nebi,
kto má na to čas,
na cestu musel by
spýtať sa len nás:
Pa-pa-pa...

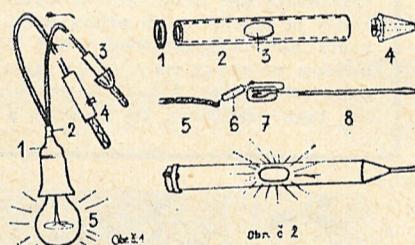
UROB SI SÁM

AKO SKÚŠAME PRÚD

Pomôcka na overenie, či na poistkách, vo vedení, v zásuvkách a pod. je elektrický prúd, sa volá skúšačka. Rozoznávame dve skupiny skúšačiek: žiarovková skúšačka má dva vývody, ktorými sa uzatvára okruh cez žiarovku. Žiarovka, pripojená vývodmi na fázu a „nulák“ elektrickej siete svieti, ak na skúšanom miestach je elektrický prúd. Keď nesvetie — odhalili sme poruchu.

Iným typom je tlejivková skúšačka, kde indikátorom elektrického prúdu je malá neónová žiarovka (tlejivka). Má tvar plnej ceruzky a pripája sa na skúšanom miestu pomocou dotykového hrotu. Tlejivka sa zapáli vtedy, ak na skúmanom mieste je napätie rovné alebo väčšie, než je tzv. zápalné napätie tlejivky (okolo 100 V). Takáto skúšačka nemusí byť pripojená druhým vývodom na nulový vodič. Pre jej „zapálenie“ postačí aj „odber“ nášho tela, teda ak skúšačku držíme tak, že sa dotýkame kovového prstenca (prípadne odprovodného vývodu).

VYROBME SI ŽIAROVKOVÚ SKÚŠAČKU (obr. 1). — Zákúpime si najprv objímku na žiarovku. Uvoľnením skrutky v jej vnútri rozdelí sa nám objímka na časť, do ktorej sa zaskrutkáva žiarovka, a na klobúčik, cez ktorý privádzame drôty k objímke. Na prvej časti objímky sú dve skrutky, ktoré sú spojené s plieskovými kontaktmi pre žiarovku. K týmto skrutkám pomocou očiek pripievame asi 50 cm dlhé, dobré izolované šnúry (najlepšie medené lanko v dvojitej izolácii). Tesne pri skrutkách z obidvoch vodičov vyrábime uzol, na vodiče nasuníeme klobúčik až k uzlu, objímku znova spojíme a zoskrutkujeme. Uzol zabráni, aby sa vodiče z objímky vytiahli. Na opačné konce

(obr. č. 1) 1 — klobúčik, 2 — guma, 3 — banánik, 4 — krokozvierka, 5 — žiarovka 220 V 15 W; (obr. č. 2) 1 — prsteň, 2 — rúrka z PVC, 3 — otvor, 4 — násadec z izolantu, 5 — lanko, 6 — odpor, 7 — tiejivo, 8 — hrot.

šnúr namontujeme banániky. Prípadne na jeden drôt banánik, na druhý drôt izolovanú „krokozvierku“.

TELEJIVKOVÚ SKÚŠAČKU (obr. 2) dostaneme kúpiť hotovú. Môžeme si ju však vyrobiť. Zaobstaráme si čo najužšiu tlejivku (možno použiť aj tlejivku vymontovanú zo štartéra k žiarovkám). K jednému vývodu prípájame kovový hrot, k druhému miniatúrny odpor hodnoty 20 kΩ (kilohm). Na druhý koniec odporu prípájame kus medeného lanka. Celok vsunieme do rúrky z PVC alebo do dreveného držadla na ceruzku (pravda, najprv musíme uzavretý koniec držadla prevŕtať, aby sme cez otvor mohli pretiahnuť lanko). Na rúrke alebo na držadle si poznačíme, kam až sa tlejivka dostala. Potom časti skúšačky z rúrky vytiahneme a na označenom mieste vyrežeme okienko na pozorovanie tlejivky. Prípadne skrátime a upravíme hrot, či druhý vývod z lanka. Potom znova všetko zosunieme do rúrky, zalejeme dentakrylom, či epoxidovým lepidlom, do ktorého sme pridali vhodné plnidlo (napr. pertinaxové pilinky). Koniec vývodu (od odporu) očistíme, zahneeme cez koniec rúrky. Na rúrku potom narazíme tesný kovový prstenec tak, aby sa vývod pevne dotýkal. Ak vypĺňujúca hmota dokonale vyschne, možno skúšačku používať. Po priložení hructu skúšačky na fázu rozsvieti sa tlejivka červenkastým výbojom.

J. Jirek

MLADÝM MLADŠÍM NAJMLADŠÍM

DETI, POČUVAJTE!

HISTORKA O LIETAJÚCOM MNÍCHOVI

V DOBE ATÓMOVÉHO VEKU, KEDY SA EUDIA CHCÚ DOSTAŤ AZ KU HVIEZDAM, OBDIVUJEME AJ NIEKDAJŠÍCH PRIEKOPNÍKOV AERONAUTIKY. MEDZI TAKÝCHTO PRIEKOPNÍKOV AERONAUTIKY V POLOVICI OSEMNÁSTEHO STOROČIA PODĽA NAŠej HISTORKY PATRÍ AJ FRATER CYPRIÁN, KTORÝ KEDYSI ŽIL V ČERVENOM KLAŠTORE.

Fráter Cyprián, mnich rehole kalmandulov pozoroval na svojich cestách po prírode let vtákov. To ho inspirovalo, aby zostrojil krídla, na ktorých by sa dalo lietať. Vybral si Kotlovú skalku v Pieninách za polskej strane, kde začína uskutočňovať svoje plány a dávnoveký sen. Kotlová skalka je vyvýšený kopec pod Troma korunami, kde vtor dosahuje najväčšiu rýchlosť. Tu na tomto posvätnom mieste označenom veľkým dreveným krížom formuje svoje drevené krídla. Z dreva, motúzov a zvieracích vysušených blán po dlhej úmornej

práci zostrojil, akési krídla na svoje telo, akési prvé primitívne lieatadlo svojho druhu, na ktorom mal uskutočniť svoj prvý fantastický let. Čakal už len na dobrý vietor. A ten verú prišiel. Zadul severák a Cyprián sa jedného dňa zrazu vznášal po oblohe. Eudia z okolia boli pomatení a vykrikovali: Pozrite, ponad kláštor letí diabol. Cypríanov fantastický let sa vydaril, a od tých čias dostal meno fráter Cyprián — lietajúci diabol. Historka o lietajúcemu mnichovi sa zachovala medzi ľudom Zamaguria dodnes a môže byť, že sú v nej aj zrná pravdy.

ČO VIETE
O VEL'RYBÁCH?

Hlavné druhy velryb: Grónska velryba, vorvaň, sivá velryba, hrbatá velryba, fínska velryba a modrá velryba.

Najväčšia je modrá. Meria až 30 metrov a môže vážiť 100 000 až 130 000 kg. Roku 1904 sa počet modrých velryb odhadoval na 325 000 kusov, roku 1931 ich bolo asi 30 000 a v roku 1961 len 1240 kusov. Vyskytuje sa hlavne v Antarktíde, kde ich žije asi tisíc. Modrá velryba sa v úžitkovosti výrovná dvom fínskym velrybám. Preto ju človek stále prenasleduje a hrozí jej vymretie. Velrybárske flotily vychádzajú na lov v zime. Úlovky sa spracovávajú priamo na materskej lodi.

VÁHA JEDNOTLIVÝCH ČASŤI MODREJ VELRYBY: mäso 55 000 kg, tuk 25 000 kg, kosti 20 000 kg, jazyk 2800 kg, žalúdok 420 kg, črevá 1400 kg, pečienka 850 kg, srdce 550 kg, obličky 900 kg, pľúca 1000 kg, krv 6500 kg.

grónska velryba

vorvaň

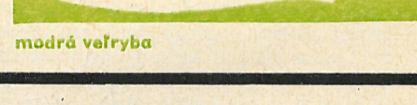
sivá velryba

hrbatá velryba

fínska velryba

modrá velryba

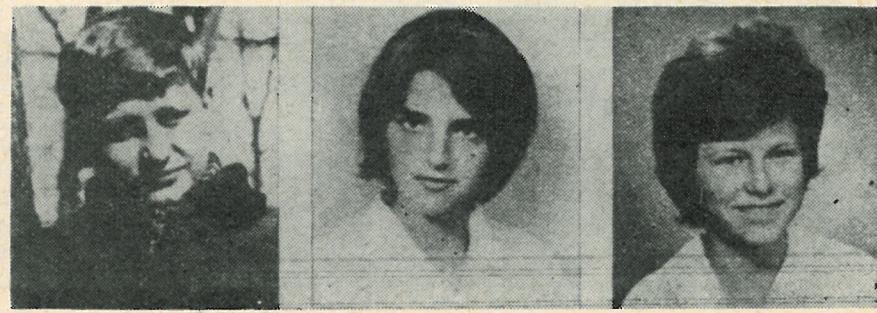
MÁME SPOLOČNÉ ZÁĽUBY

Milí čitateľia, ak by ste si chceli písat s ľuďmi, ktorých fotografie sme uverejnili, píšte im na ich adresy. Tí, ktorí zase majú iné záujmy a chceli by si písat a vymieňať si skúsenosti svojej zberateľskej vášne (známky, nálepky, cigarety, gramoplatne, pohľadnice a iné), nech pošlú svoju fotografiu, napišu vek, označenie záujmov a presnú adresu do našej redakcie.

PETER HENTZ má 13 rokov, zbiera známky a odznaky. Adresa: Sibírska 41, Bratislava, ČSSR.

MAGDA MARSINOVÁ zbieha pohľadnice, pesničky a fotografie spevákov. Adresa: Gottwaldova 24, Žilina, ČSSR.

ANNA PILIAROVÁ má 12 rokov, zbiera fotografie hercov, spevákov a pesničky z Besedy. Adresa: Polomka 689, okr. B. Bystrica, ČSSR.

Kalendár

SLNKA
Východ Západ
5.hod.11.min. 18.hod.10.min.
4.hod.39.min. 18.hod.34.min.

MESIACA
1.apríl 6.hod.06.min. 22.hod.31.mia.
15.apríl 22.hod.30.min. 5.hod.19.min.

P	W	S	C	P	S	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

PRÍSLOVIA

Ked' je apríl zamračený a máj veterán,
čaká nás rok úrodný.

*

Teplé dažďe v apríli predpovedajú príjemnú jesenn.

*

Ked' je pošmúrný Veľký piatok,
Veľká noc bude bez mrakov.

*

Ked' na zmŕtvychvstanie prší a je chlad,
do zelených sviatkov bude menej slinka
a len samy dážď.

*

Koľko dní pred svätým Markom teplo,
tolko teplých po Marku utieklo.

*

Koľko dní pred Markom žaba sa ozýva,
tolko dní po ňom ešte mráz býva.

L'UDOVÁ MÚDROST

Čo bolo vlni,
to nik nedohoni.

*

Prudká voda prudko beží,
tichá brehy podmýva.

*

Dobré meno sa získa mnohými skuškami,
ale stratí sa jedným.

*

Doma jedom nič neskúsiš,
svetom chod a sa vybrúsiš.

*

Pozde zamykať maštaľ,
ked kravu vlk zožral.

*

Nie každý kto kričí
do bitky je súci.

*

Never všetko, čo počuješ,
a nehovor všetko, čo veríš.

ROZLÚŠTENIE PRÍPADU TAJOMNÉ PREPADNUTIE z č. 2/68

Zlodej by sa na ulici nezdržiaval prezávaním aktovky, ale by ju jednoducho odnesol.

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

JAK ŽYWIĆ CHORE ZWIERZĘ

Przy żywieniu chorych zwierząt należy stosować i przestrzegać pewnych ogólnych zasad. W przypadku schorzeń przewodu pokarmowego najlepiej jest stosować wielokrotnie wypróbowaną zasadą, która polega na diecie głodowej lub półgłodowej przez pewien czas, zależnie od stwierdzonej choroby i stanu ogólnego zwierzęcia. W razie potrzeby należy zmienić diety stopniowo lub nagle przechodząc z jednej paszy na drugą, albo stopniowo lub nagle zmie-

nając dotychczasowy sposób żywienia na inny, lub nawet zmieniając kolejność podawania pokarmów i płynów. Zmiana diety działa niekiedy korzystnie, zwłaszcza wówczas, gdy choroba jest następstwem podawania niewłaściwego pożywienia. Pożywienie zwierząt winno składać się z pasz najlepszej jakości, świeżących, nie zepsutych. Pasze nieczysto przyrządzane, nieświeże, odstręczają zwierzęta od jedzenia. Przy żywieniu chorych zwierząt ważne znaczenie ma nie tylko wartość odżywcza, łatwo strawność podawanych pokarmów, lecz także ich smakowość; przy czym znaczną rolę odgrywają upodobania i przyzwyczajenia zwierząt. Podawanie pokarmów winno odbywać się w regularnych odstępach czasu, częściej niż normalnie ale w nie wielkich porcjach. Należy jednocześnie pamiętać o konieczności urozmaicania chorym pożywienia i zaniechać stosowania jednostronnego żywienia. Ta różnorodność jest bardzo wskazana w tych przypadkach w których zależy nam, aby zwierzę pobierało możliwie jak największe ilości pożywienia. Ziarna zbóż i strączkowych w celu ułatwienia fermentacji należy przed podaniem choremu zwierzęciu zemleć, lub podawać pogniecione. Surowe ziemniaki i buraki po dokładnym wymyciu podaje się w całości, krajane zaś jedynie wtedy gdy są bardzo drobne. Kraje się również brukiew, gdyż jest twarda, co utrudnia jej gryzienie. Większość białków żywieniowych spowodowana jest zarówno brakiem należytej troski o dobrą jakość podawanego pożywienia jak również nadmiernym objadaniem się żarłocznych zwierząt. Jest to szczególnie niebezpieczne dla zdrowia wówczas, gdy zwierzę otrzymuje pożywienie nieregularnie i w zbyt długich odstępach czasu. Przy zastosowaniu odpowiedniej diety napotyka się często na duże trudności, ponieważ chorze zwierzę wzbrania się przyjąć podawane mu pożywienie. W przypadkach takich należy uwzględnić indywidualny smak zwierzęcia lub jego upodobanie. Z upodobaniami smakowymi można stosunkowo łatwo się zapoznać przeprowadzając szereg różnych karm, lub przyprawiając je np: solą.

HENRYK MACZKA

UBEZPIECZENIA GOSPODARCZE

II

B. Ubezpieczenieienia mienia ruchomego w gospodarstwach rolnych od ognia i innych zdarzeń losowych jest normowana w rozporządzeniu Rady Ministrów z 28.I.1958 r. (Dz. U. Nr 14, poz. 59). Obieguje ono w szczególności:

1) odlążone od pnia i wykopane ziemniopłody oraz ich przetwory,

2) inventarz żywego,

3) inventarz martwego, narzędzi i materiały służące do potrzeb własnych gospodarstwa,

4) ruchomości domowe właścicieli indywidualnych gospodarstw i ich domowników a w spółdzielnach urządzeń lokalni biurowych i innych z wyłączeniem ruchomości domowych członków spółdzielni.

Nie są objęte tym ubezpieczeniem samochody przyczepy, motocykle, pieśniadze, dzieła sztuki, wyroby ze złota i srebra, biżuteria i zegarki oraz napoje alkoholowe.

C. Ubezpieczenie ziemnopłodów od gradobicia i po-

wodzi uregulowane jest w rozporządzeniu Rady Ministrów z 14.VI.1963 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 191).

Przedmiotem obowiązkowego ubezpieczenia są następujące uprawy (w okresie gdy nie są one jeszcze oddzielone od gruntu):

a) żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa i prosa — ziarno i słoma,

b) gryki (tatarki) — ziarno,

c) kukurydzy — ziarno lub zielona masa, c) ziemniaki.

Powyzsze uprawy podlegają ubezpieczeniu także i w tych przypadkach gdy wchodzą one w skład mieszanek z innymi roślinami, jeżeli przewidziany plon z tych upraw stanowi co najmniej 50% ogólnego zbioru danej mieszanek.

PZU odpowiada za szkody wyrządzane przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

PZU nie odpowiada:

1) za szkody gradowe w oziminach w roku ich zasiewu,

2) za szkody gradowe lub powodziowe nie przekraczające 10% przewidzianego plonu na uszko- dzonym polu, przy czym przy szkodach w życiu, pszenicy, jęczmieniu, owsie lub prosie oblicza się oddzielnie szkody w ziarnie i słomie,

I. Ubezpieczenie zwierząt gospodarczych opiera się na przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 19.VIII.1963 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 191). Ubezpieczenie to ma jedynie zastosowanie w tych powiatach w których obowiązek taki wprowadzony został uchwałą powiatowej rady na-

rodzinę, częściej niż nor-

malnie ale w nie wielkich porcjach. Należy je-

dnoceśnie pamiętać o ko-

nieczności urozmaicania

chorym pożywienia i za-

niechać stosowania jedno-

stronnego żywienia. Ta

różnorodność jest bardzo

wysoka i niebezpieczna

dla zdrowia zwierząt. Jest to szczególnie

niebezpieczne dla zdrowia

wówczas, gdy zwierzę

otrzymuje pożywienie nie-

regularnie i w zbyt długich

odstępach czasu. Przy za-

stosowaniu odpowiedniej

diety napotyka się często

na duże trudności, poniewa-

ż zwierzęta nie akceptują

nowego pożywienia.

Okres trwania odpowie-

dzialności wynosi:

1) w przypadku szkód gradowych — w oziminach od roku następnego po ich zasiewie do chwili złożenia ich w sterty, stoły lub w budynkach. W rolinach jarych — od wżejcia ich do chwili złożenia w sterty, stogi lub w budynkach,

2) w przypadku szkód powodziowych — od wysiewu nasion lub wysadzenia ziemniaków do gruntu do chwili złożenia w sterty, stoły, lub w budynkach a w odniesieniu do ziemniaków — w kopce.

3) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

4) za szkody gradowe lub powodziowe nie przekraczające 10% przewidzianego plonu na uszko- dzonym polu, przy czym przy szkodach w życiu, pszenicy, jęczmieniu, owsie lub prosie oblicza się oddzielnie szkody w ziarnie i słomie,

5) za ujemne skutki szkód dla nowych zasiewów w latach następnych.

Okres trwania odpowie-

dzialności wynosi:

1) w przypadku szkód gradowych — w oziminach od roku następnego po ich zasiewie do chwili złożenia ich w sterty, stoły lub w budynkach. W rolinach jarych — od wżejcia ich do chwili złożenia w sterty, stogi lub w budynkach,

2) w przypadku szkód powodziowych — od wysiewu nasion lub wysadzenia ziemniaków do gruntu do chwili złożenia w sterty, stoły, lub w budynkach a w odniesieniu do ziemniaków — w kopce.

3) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

4) za szkody gradowe lub powodziowe nie przekraczające 10% przewidzianego plonu na uszko- dzonym polu, przy czym przy szkodach w życiu, pszenicy, jęczmieniu, owsie lub prosie oblicza się oddzielnie szkody w ziarnie i słomie,

5) za ujemne skutki szkód dla nowych zasiewów w latach następnych.

Okres trwania odpowie-

dzialności wynosi:

1) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

2) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

3) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

4) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

5) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

Okres trwania odpowie-

dzialności wynosi:

1) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

2) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

3) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

4) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

5) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

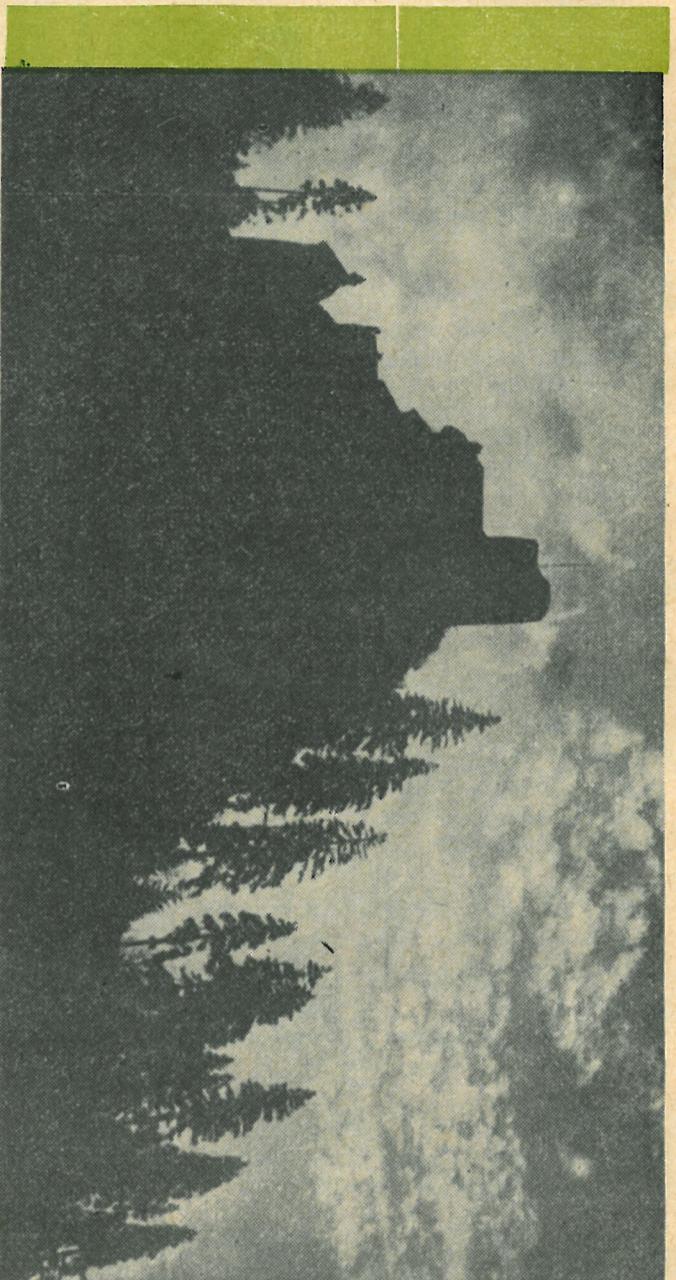
Okres trwania odpowie-

dzialności wynosi:

1) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątkiem ziemniaków, które ubezpieczone są tylko od powodzi.

2) za szkody powodzone przez opady gradu i powodzi z wyjątk

NEDECKÝ HRAD

Mnoho spisovských dedín má buričí, dlhé historie. Boli zakladané koncom 13. potom v 14. a 15. storočí spisovskou zemepánskou rodinou Berzevici z Veľkej Lomnice pri Kežmarku, ktorá toto územie dostala od uhorského kráľa už v trinásťom storočí. Majú vzácne historickej, renesančné a barokové, sochariske a malarske diela. Možno v nich nájsť pamätnosti dreveného stavebníctva, charakteristické iba pre tento rajón, ozuby a ludové kroje, hoci už zriedka, ale nosené ešte dodnes. A však najaujímavejším objektom severnej časti Spisa je mohutný Nedecký hrad, ktorý svoje meno prevzal v minulom storočí od blízkej dediny — Nedeca, o ktorej aj s osadou Podzámostok sa spomína v listine z roku 1320 ako o už jestvujúcej obci „villa Nisi, Nisitz“ t.j. obec Nedeca, ktorú vtedy zemepán Kokoš Berzevici predal svojmu bratovi Jánovi.

Neddecký hrad je jedným z najvzácnejších pamätností obranobývaných. Pôvodný jeho nazov pochádzal od rieky Dunajec a takoto prvou a naistarsou zmienkou o Nedekom hrad je zápis testamentu, v ktorom roku 1330 Wilhelm Drugeth, spisovský a oravský župan odovezdáva „novum castrum Dunajec“, čiže Dunajec hrad, svojmu bratovi Mikulášovi.

Bol postavený na vysokej skale vo výške 566 metrov n.m. a skladá sa z gotického horného hradu asi z 1280. roku a dolného hradu, v goticko-renesančnom štýle z 16. storočia. Kedysi strážil údolie Dunajca a Popradu „Kráľovskú cestu“, historickú obchodnú tráť z Poľska do Maďarska. Trať, ktorá bola úsekom veľkej cesty prebiehajúcej od Baitu k Dunaju a Čiernemu moru, a zväčšanej s iným veľkým traktom, ktorý nrebetal zo západu na východ údolie Váhu a Popradu. Tiahli ním karavány kupcov rôznych národov, ozbrojené družiny rytierov, tiahli prvi usadiči a prekradali sa zbojnici.

Bereprečnosť na teito Rudnatej obchodnej trati strážili mohutnými obrannými polských a maďarských hradov, ktorom batrati až Neddecký hrad, spolu s Lubovnianskym a Plaveckým hradom. Na sever od Neddeckého hradu, asi jeden a pol kilometra, na poľskej strane kľúčové pozície v tomto obrazom systéme zaujímal mohutný Czorsztyński hrad.

Neddecký hrad cez celé storočia vždol nielen nad týmto oborancami, piným nepokrov ťemom s čelou obchodu tratu, na ktorej

sa hemžilo od zbojníkov, ale jeho moc sa roztahovala aj nad okolím spisovského ľudu, žijúcim v dedinách, ktoré ho ofáčali rozhodne na viničných ubočiach a tichých údolach Spiša.

Tieto územia od najdávnejších časov tvorili tzv. kráľovské zeme a nachádzali sa v rukách zemepánov podliehajúcich maďarským alebo poľským kráľom. Práve teda, najdlisie v Poľsku, lebo oficiálne do roku 1931 a prakticky až do druhej svetovej vojny existoval poddanské vzťahy, a rolníkov pripisovaných k zemi sa tu nazývalo „zelzam“. Alebo „paňszczanami“.

Najstaršia časť Neddeckého hradu, nazvaná horným hradom, dnes už častočne v rumoch bola vybudovaná na najvyššom skalnom útese. Vznášajúcom sa vo výške asi 80 m nad fečincom dolu Dunajecom. Zahŕňovala z juhovýchodnej strany obytnú časť, položenú na poschodiach, vnitorné malécké nadvorie so studňou, ktorú vraj vykuli turci začiatci v skale do hibky asi 90 m. späja s Dunajcom. V severozápadnom rohu bola vybudovaná možná veža, ktorá mala dva významné obytné a pozorovateľsko-obranné. Na prízemí horného hradu sa nachádzala skladista, zbrane, potraviny a iné hospodárske miestnosti, ktorého vlastnosťou bol obyčajne kráča Barbara sa vydala za Žigmunda I. Starého a neskôr za Žigmunda II. Starého a stala sa kráľovou Poľska. Emperikom vnuk Ján, neskôr vladar Ferdinandom Habsburgom v do-

grošov, ktoré si roku 1412 požičal pre vojenské účely maďarský kráľ Žigmund Luxemburský od poľského kráľa Wladislava Jagielu. Ako zodovzdal Wladislavovi Jagiellovi 13 spisovských dedín, medzi ktoré však nepatria žiadna dedinka sa.

Po roku 1470 hrad sa dostal do dediny Zápolyovcov, ktorí mali hrad bol vtedy skoro dvojinásobne rozbuďovaný najmä v tej časti, ktorá dnes nazýva dôlnym hradom a súčasne sa zlepšili aj jeho obvodové lesová bariéry. Murky, ktoré ho obklopujú, sú výborné miestnosti, ešte sa využívajú komfortnešie bodmienky. Boli to však nespokojné a bûrlivé časy, priažnivé pre rozvoj lúnežára, a ubytovanie mestnosti pre hodne zväčšenú posádku. Okrem toho bola vyrábaná nová studňa, ktorá sa zahŕňala dodnes v jednej z pivnic dolného hradu.

V období viadrnutia Zápolyovcov na Neddeckom hradu začali sa prenávysky, ktoré s myšlenkom o bojkovskom vybudovať Emerik Zapolya — snažiť sa o novú významnosť. Na prízemí horného hradu sa nachádzala skladista, zbrane, potraviny a iné hospodárske miestnosti, ktorého vlastnosťou bol viadrným maďarským hradom. Jedná z nich dokonca oviaľa horvátsky hrad a majie v ňom silnú osoru líniala okolo spisovskej Novej Vsi. Napádala na kubov, brala ručne volá kaplnkovou, narozenou a trefon — vybudovanou nad hradom bránu, ktorá chránila vchod do hradu. Vznikli nové hospodárske a ubytovacie miestnosti pre hodne zväčšenú posádku. Okrem toho bola chovávala dodnes v jednej z pivnic dolného hradu.

Práve na obdobie, keď sa Neddecký hrad stáhol nesledný raz do ruk Horváthov bratradá ľajomná vrhodla, o ktorej píše na prei strane. Od roku 1857 do roku 1945 hrad bol viadrným maďarským hradom Salamonovcov.

Prešla novičnica hriňových a rihových nádostí stonci. Po roku 1949 sa Neddecký hrad ako pamiatkový objekt dostal do správy štátu. Posledný jeho majitelia Salamonovci odšli na výzvu. Na hrad sa začalo s konzervačnými prácamami a počas archeologických výskumov

na stranu Ferdinanda, ktorému slížil až do svojej smrti.

Nedeca však nebola dlho v rukach Laského. Bola predaná Jánovi Horváthovi Polohay z Plavča, ktorý roku 1601 rozostavala a prebuďoval Neddecký hrad v renesančnom štýle v tej časťi hradu, ktorá sa dnes nazýva stredným hradom. Po pri mure, ktorý ho obklopuje vznikli nové obytné miestnosti, ešte sa využívajú komfortnešie bodmienky. Boli to však nespokojné a bûrlivé časy, priažnivé pre rozvoj lúnežára, a ubytovanie mestnosti pre hodne zväčšenú posádku. Okrem toho bola vyrábaná nová studňa, ktorá sa zahŕňala dodnes v jednej z pivnic dolného hradu.

Práve na obdobie, keď sa Neddecký hrad stáhol nesledný raz do ruk Horváthov bratradá ľajomná vrhodla, o ktorej píše na prei strane. Od roku 1857 do roku 1945 hrad bol viadrným maďarským hradom Salamonovcov.

Zena ríká muži:

— To je otręsne, vykládaj o tobě strašné včeli!

— Snažne tě prosím, opakuj mi!

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Soudce k svědku:

— Byl obžalovaný v okamžiku provádění přestupku střízlivý, nebo opilý.

— Můžete to dokázat?

— Ano, když jsem ho uviděl, hádal se s řidičem o taxu.

— To není důvod.

— Jakto, že není? Tam žádný řidič nebyl!

* * *

Zena ríká muži:

— To je otręsne, vykládaj o tobě strašné včeli!

— Snažne tě prosím, opakuj mi!

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.

* * *

Jedna dáma se zeptala Picassa,

zda opravdu vidí včeli tak, jak je

maluje na svých plánech.

— Ale kdepak, to by bylo prieserné!

— odpovedeľ Mistr.</p